

Obres escollides de Rosa Luxemburg en català

**EN MEMÒRIA DEL PARTIT “PROLETARIAT”
ROSA LUXEMBURG
1903**

Versió catalana establerta des de: *En memoria del partido “Proletariado” en Escritos políticos*,
Ediciones Grijalbo, Barcelona, 1977, pàgines 455-522

Edicions internacionals Sedov

Núcleo en defensa
del marxismo

Germinal

I

Des de fa ja molts anys, el dia de l'aniversari de la mort heroica de Kunicki, Bardovski, Ossovski i Pietrusinski es produeixen davant les tombes dels qui van caure pel socialisme internacional escaramusses social-patriotes que lesionen la memòria dels fundadors del primer partit socialista de Polònia. Ens referim a les solemnitats que, en especial en l'estranger, organitza el "Partit Socialista Polonès". La seua finalitat consisteix en usurpar el passat del moviment obrer polonès a favor del nacionalisme que avui s'oculta davall el mantell del socialisme. Pensem en els inoportuns homenatges d'una tendència política per al programa i ètica política dels quals la vida i l'activitat dels caiguts són completament reprovables.

Homes d'una talla espiritual tan alta com aquells quatre, que van marxar a la mort per una idea amb el cap tan alt i que en morir no van fer sinó encoratjar i estimular els amics retrets, no són, sens dubte, propietat exclusiva de cap partit, grup o secta determinat. Pertanyen al panteó de la humanitat sencera i tot aquell que estime, siga quin siga el contingut i la forma, la idea de la llibertat, pot retre'ls homenatge en tant que esperits pròxims i honrar la seua memòria. En el fet, en particular, que la joventut estudiantil polonesa prenga part de forma nombrosa en les commemoracions en memòria del "Proletariat", saludem amb sincera alegria un símptoma de l'idealisme i de les molt prometedores tendències revolucionàries que s'estenen als cercles de la nostra intel·liguència.

Nosaltres no volem ni monopolitzar la memòria dels herois del "Proletariat" ni lluitar per ella guiats per un estret interès partidista, com si es tractés del cadàver de Patrocle.

Però quan l'honra de la memòria dels penjats es converteix en un esport maquinal i sorollós, quan hom la redueix a una propaganda qualsevol, a etiqueta d'un grup polític, mes encara, quan amb aquests baixos fins es manipulen i interpreten mal davant els ulls del poble les pròpies idees i actes dels "Proletaris", pels que van pagar amb les seues vides, llavors senzillament és un deure d'aquells que, en l'esperit dels seus principis, són els hereus directes del "Proletariat", protestar amb energia. Nosaltres no som amics de commemoracions anuals en memòria de les tradicions revolucionàries que només per la seua mecànica regularitat esdevenen en quelcom quotidià i com tot allò que és tradicional acaben per ser prou banals. Però som de l'opinió que en l'actualitat la millor manera d'honrar els caiguts el 28 de gener és demostrar que les seues tombes no són el millor lloc per a convertir-les en escenari de cabrioles social-patriotes o dels exercicis dels soldadets de plom de l'"aixecament nacional".

D'altra banda, les tradicions del moviment socialista del nostre país són, malauradament, tan poc conegudes per a l'actual generació de revolucionaris polonesos, que, segons la nostra opinió, és hora ja de refrescar el record de les nostres passades lluites, unes lluites que en l'època actual poden ser font fecunda d'enfortiment moral i d'ensenyaments polítics. És el moment, abans que res, de mostrar la faç espiritual del primer partit socialista que va comptar amb una forta organització i amb influència a Polònia, el "Proletariat", i de mostrar-la, basant-se en el seu pensament i la seua acció, a la llum de la veritat històrica.

Qui vullga entendre i valorar correctament les idees polítiques del partit "Proletariat" ha de partir de la premissa que, pel seu programa, aquest partit no era homogeni, que el seu programa i la seua orientació estaven, més aïna, influïdes per dos elements diferents: per Occident i per Rússia, per la teoria de Marx i per la praxi de la "Narodnaia Volia".

Les condicions socials de la Polònia del Congrés durant els anys vuitanta constituïen una base extremadament favorable per al desenrotllament d'un moviment obrer en el sentit europeu del terme. El desenrotllament de la indústria després de l'afonament de l'últim aixecament i després de la reforma de la terra completava el triomf definitiu del capitalisme tant a les ciutats com, en part, també al camp.

La teoria positivista del treball orgànic havia agranat de la societat les últimes restes de la ideologia aristocràtica nacional, assentat d'aquesta manera les bases d'una dominació social i intel·lectual de la burgesia davall una forma més pura que en qualsevol altre país. El modern antagonisme de classes, la situació econòmica i la importància social del proletariat industrial afloraven amb tota evidència a plena llum.

Les condicions objectives que són la base de la teoria marxista estaven així en gran manera donades en la Polònia del Congrés i consegüentment el "Proletariat", amb tota la seua justificació de la seua tendència socialista, se situava al terreny del marxisme.

Aquesta idea s'expressa conscientment i clarament en el segon capítol de la Crida del Comitè obrer del Partit social-revolucionari "Proletariat", en 1882: "El nostre país no constitueix en el desenvolupament general de la societat europea cap excepció: la seua constitució passada i present, basada en l'explotació i en l'opressió, no ofereix als nostres obrers sinó la misèria i l'enviliment. La nostra societat mostra en el present tots els trets d'una constitució capitalista-burguesa, tot i que la falta de llibertat política li done un aspecte demacrat i malaltís. No obstant això, això no canvia el nucli de la qüestió."¹

El socialisme té també ací una base de classe, moderna: "Els interessos dels explotats no poden conciliar-se amb els interessos dels explotadors. Explotats i explotadors no poden marxar junts en nom d'una fictícia unitat nacional. Si es pren en consideració, al mateix temps, que l'interès de l'obrer de la ciutat i el dels treballadors del camp són iguals, queda molt clar que: el proletariat polonès es distingeix fonamentalment de les classes privilegiades i emprèn en tant que classe independent la lluita contra elles, les tendències econòmiques de les quals, polítiques i morals són completament distintes."²

La "Crida" delimita des d'un principi el caràcter de la lluita de classes socialista com purament internacional i subratlla que "les condicions econòmiques són la base de les relacions socials; tots els altres fenòmens estan, doncs, subordinats a aquestes condicions."³ Amb açò la "Crida" reconeix formalment el materialisme històric com a base de la seua concepció del món.

En aquest sentit les concepcions del "Proletariat" trasplanten en tots els punts d'importància les idees del *Manifest del Partit Comunista* de Marx i Engels a la realitat polonesa.

Però aquesta crítica general del capitalisme no fixava el tipus d'acció immediata del partit, el seu programa polític i la seua tàctica. Entre el reconeixement de les bases generals del socialisme científic i les seues conseqüències de cara a l'acció i a les tasques del partit, entre la teoria del *Manifest del Partit Comunista* i el programa directe i la praxi de la Socialdemocràcia hi ha un vertader abisme. No obstant això, les concepcions polítiques del "Proletariat" estaven influïdes en gran manera per la "Narodnaia Volia" russa.

Aquesta última organització estava, des de tots els punts de vista, marcada per unes condicions socials completament diferents. Havia crescut sobre el sòl d'una societat capitalista feblement desenrotllada en què la vida social encara estava determinada fonamentalment per l'agricultura i per les restes de l'antiga propietat comunal russa. La teoria socialista de la "Narodnaia Volia" no es recolzava en el proletariat urbà, sinó en propietaris (en la comuna camperola). No aspirava a la realització i la superació del capitalisme, sinó a impedir aquest desenrotllament. Cercava triomfar no a través de la lluita de classes sinó basant-se en l'intent d'una valenta minoria per fer-se amb el control de l'estat.

Si ens fixem en l'idealisme subjectiu que està en la base de la visió històrica de la "Narodnaia Volia", arribarem a la conclusió que es tracta d'una teoria que es distingeix en tots els seus trets dels principis del "Proletariat".

La "Narodnaia Volia" tampoc era quelcom completament homogeni; en alguns elements seus es poden comprovar els efectes d'alguns gèrmens de teoria marxista, així com d'influències occidentals. Tampoc és fàcil de determinar el programa polític de la "Narodnaia Volia". Només després d'una profunda reflexió i sobre la base de l'anàlisi de les publicacions periòdiques d'aquest partit és possible arribar a una clara resposta a l'interrogant de com cal entendre en veritat l'acció política de la "Narodnaia Volia". ¿Es proposava derrocar l'autocràcia i convocar els "Zemski Sobor" per a adoptar immediatament mesures de transició cap al socialisme encaminades sobretot a enfortir el sistema de la propietat comunal en tant que base futura de la societat socialista? ¿O volia primer imposar els drets constitucionals normals? En el seu moment va haver-hi també, com veurem, veus que interpretaven els objectius de la "Narodnaia Volia" en aquest sentit. Indubtablement, si es vol utilitzar una etiqueta procedent de la història del socialisme europeu, la que més s'ajusta a la tàctica política de la "Narodnaia Volia" és la de "blanquisme", una tàctica que es proposa, d'una banda,

guanyar la confiança de les masses populars i, d'una altra, la presa del poder per un partit de conspiradors, el qual per a poder recolzar-se en les masses realitza del programa socialista "allò que es puga fer". És justament aquesta apreciació la que fa la Socialdemocràcia russa d'ella. En les publicacions programàtiques d'aquesta es conté una extensa i exhaustiva crítica de la visió de la història i de les teories econòmiques de la "Narodnaia Volia", així com dels seus mètodes polítics.

A la vista d'unes concepcions tan enfrontades sembla, en principi, incompreensible la influència de la "Narodnaia Volia" sobre el "Proletariat" i sembla difícilment practicable la síntesi en una sola cosa d'elements tan dispars. Mentre que en les seues concepcions bàsiques el "Proletariat" es recolzava en principis europeus en general, internacionals, la "Narodnaia Volia" era un producte purament rus, autòcton. Com i per què malgrat tot es va arribar a la síntesi d'aquests dos elements tan completament dispars és el problema que cal explicar. I explicar-lo correctament és important perquè precisament aquest problema va exercir un paper decisiu en la història i en el desenllaç final del "Proletariat".

II

En l'evolució espiritual dels fundadors del partit "Proletariat" poden distingir-se tres fases, de les quals la intermèdia va marcar amb la màxima intensitat el programa. Aqueixa evolució va estar estretament vinculada a l'activitat del cap més esclarit i del dirigent més influent del socialisme polonès de l'època, Ludwik Warynski. La primera fase va durar aproximadament fins a 1880. És una fase en què es desenrotlla un procés de fermentació política sobretot entre els exiliats socialistes a Suïssa. El seu òrgan d'expressió era la "Równosc" (Igualtat), que es publicava en Ginebra. La teoria del socialisme científic, tant la seua economia com la seua crítica global de la societat burgesa, trobava ja un reconeixement parcial, però no obstant això quant a l'aplicació pràctica de la teoria, quant al programa de l'activitat pràctica, el punt de vista de la "Równosc" era completament imprecís. El seu programa era l'anomenat Programa de Brussel·les, aparegut l'any 1878. En aquest programa, després d'exposar-se en els primers quatre punts les bases econòmiques i socials de la societat socialista, s'anuncia que la realització d'aqueixos principis haurà de ser la tasca d'una "revolució general i internacional". Basant-s'hi, el programa es pronuncia amb prou imprecisió a favor d'una "unió federativa amb els socialistes de tots els països". En relació amb l'activitat pràctica el programa conté únicament l'explicació prou misteriosa que "la base de la nostra activitat [és] la coincidència moral dels mitjans amb el fi a què aspirem". S'enumeren molt en general en tant que "mitjans que contribueixen al desenrotllament del nostre partit" els següents: l'organització de les forces populars, la propaganda oral i escrita dels principis del socialisme i l'agitació "és a dir, protestes, manifestacions i en general la lluita activa contra l'ordre social actual en el sentit dels nostres principis". Al final es troba encara l'observació que a la vista de la ineficàcia dels mitjans de lluita legals, aquest programa només pot ser realitzat "per mitjà d'una revolució social"⁴. No hi ha en aquest programa reivindicacions polítiques ni en general reivindicacions directes dirigides a l'acció immediata. Per això el grup "Równosc" tampoc distingeix en el seu programa les tres zones de partició i dirigeix els seus principis i la seua agitació tant a Galízia com a la zona de Poznan com a la Polònia del Congrés. Naturalment, si els socialistes no plantegen cap programa de reivindicacions immediates ajustades a les condicions donades del país sinó que aspiren sense precisar massa, mitjançant l'"organització" dels treballadors, directament a la revolució social internacional, llavors està clar que no tenen importància les diferències quant a condicions politicoestatals de les tres zones de partició, sense que es plantege la necessitat de procediments diferents. No sols açò; és que a més el programa de la "Równosc" podia aplicar-se igualment bé (o igualment malament) a les tres zones de partició de Polònia com en Anglaterra, França o Alemanya. Les posicions polítiques del socialisme només quedaven clares, en aquella etapa, a un sol respecte: quant al rebuig del nacionalisme, en l'actitud estrictament internacionalista. Davall el títol "Patriotisme i socialisme" llegim en un article editorial de "Równosc": "dels partits patriòtics només han quedat petits grups que es mantenen fermes en la creença que de nou alçaran la bandera de la "llibertat de la pàtria", que de nou una altra vegada es llançaran a la lluita contra l'enemic i que llavors tornaran a veure la pàtria tan volguda per ells! Respectem tots els nobles sentiments d'aquests homes que ahir estaven disposats a donar-ho tot per la seua pàtria i que encara avui estan disposats a qualsevol sacrifici. Però nosaltres, socialistes polonesos, no tenim amb ells res en comú! Patriotisme i socialisme són dues idees que de cap mode poden conciliar-se."⁵

"Allò que distingeix la nostra assemblea d'avui de tantes altres del passat [deia Ludwik Warynski en una assemblea al novembre de 1880 en Ginebra] és el mode de relacionar-nos uns amb altres,

nosaltres socialistes polonesos i vosaltres, camarades russos. No estem en qualitat de paladins del futur estat polonès davant vosaltres, súbdits oprimits de l'estat rus, sinó com a representants i defensors del proletariat polonès davant vosaltres, representants del proletariat rus."⁶ "Lluny estem [concloïa Warynski] d'ideals federacions eslaves amb què somiava Bakunin. A nosaltres ens donen igual aquestes o aquelles fronteres de l'estat polonès, aqueixes fronteres per les quals s'apassionen els nostres patriotes. La nostra pàtria és el món sencer. No som com els conspiradors dels anys trenta que cercaven entre tots augmentar el seu nombre. No som els lluitadors de l'any 1863, als que només unia l'odi comú contra el zarato i que van deixar la seua vida al camp de la lluita nacional. No tenim enfront de nosaltres nacions enemigues. Som ciutadans, membres d'una gran nació encara més desgraciada que Polònia, la nació dels proletaris."⁷

I encara més decididament que el seu representant Warynski en l'al·locució citada, afirma per la mateixa època "Równosc" en un editorial: "nosaltres hem trencat d'una vegada per sempre amb el programa patriòtic; no volem ni una Polònia aristocràtica ni una Polònia democràtica; i no sols és que no ho vullguem, sinó que estem fermament convençuts que la lluita pel restabliment de Polònia conduïda pel poble és avui una idea absurda."⁸

A banda aquesta actitud rigorosament internacional, que en tot cas, en les condicions particulars del nostre país tenia un significat polític més positiu que en altres països, el socialisme polonès de l'època, que en general no prenia en consideració la lluita política, delatava un parentiu inconscient amb l'anarquisme. Avui no ens és possible comprovar amb exactitud fins a quin punt és correcte afirmar açò dels més o menys nombrosos membres del grup "Równosc". Però a la vista del seu ràpid pas a posicions polítiques de major maduresa pot suposar hom que les inclinacions anarquistes inicials eren més aïna un símptoma de l'existència de concepcions heterogènies al si del grup.

En tot cas, és característic en aquest sentit el punt de vista defensat en "Równosc" que les condicions politicoestatals de cada país no són sinó un obstacle per a les tendències internacionals del socialisme. La fundació de partits socialistes particulars, així com la lluita política que ha de correspondre a aqueixes peculiars condicions es consideren únicament com un mal necessari: "El nostre ideal continua sent la unió internacional i si les condicions polítiques particulars no posaren obstacles en el camí de la constitució d'una àmplia organització internacional, si no absorbiren una part de les forces socialistes en la lluita contra els governs, llavors la base d'una organització socialista general estaria constituïda únicament per les condicions d'ordre econòmic."⁹ El que, en el millor dels casos, s'hi pot concloure és que, llavors, el vincle orgànic existent entre les condicions econòmiques i les institucions estatals era, almenys per a alguns dirigents de "Równosc", un complet misteri, el mateix que aqueixa teoria fonamental que afirma que tota lluita de classes és per naturalesa una lluita política. Açò conforma perfectament amb el fet que "Równosc", tot i aspirar al "ideal" d'una unió internacional, no entengués que l'afonament d'una organització d'aquest tipus i l'aparició de partits obrers propis en cada país va ser, en un determinat estadi del desenrotllament de la lluita socialista, un fenomen necessari i progressiu.

Però, com ja hem dit, molt prompte es va produir un gir en les actituds programàtiques dels socialistes polonesos. Ja a l'estiu de 1881 veiem com es produeix el pas a la segona fase de clara formulació del programa davall la influència de Warynski. El programa dels treballadors de Galítzia, aparegut en el primer lliurament de la revista "Przedswit" (Aurora), ens mostra ja en tota la seua maduresa les idees del fundador del "Proletariat". Ara ja apareix amb tota claredat el caràcter polític del programa.

D'una banda, l'actitud internacional i antinacionalista apareix amb la mateixa decisió que en la fase anterior. Quan el grup de Warynski, en compte de seguir amb una difusa propaganda del socialisme, xafa el sòl de l'activitat pràctica, és a dir, de la lluita política, adquireix fins i tot el seu antinacionalisme un pes essencial al quadro global de les concepcions polítiques del grup i pren formes concretes i tangibles.

Si, per exemple, en l'esmentada al·locució de Warynski la solidaritat amb els revolucionaris russos i l'actitud negativa envers el nacionalisme polonès semblen derivar-se únicament del caràcter internacional del socialisme en tant que meta final, cosa que correspon encara a les posicions de "Równosc", en "Przedswit" les mateixes posicions ja es basen clarament en els criteris donats pel programa mínim, més exactament: en l'acció política dels socialistes.

Particularment significativa, en aquest sentit, és la crítica de Warynski a la unió social-patriota "Lud Polski" (Poble polonès) que va aparèixer a l'agost de 1881 amb una proclama programàtica.

Mentre que altres socialistes del grup ginebrí, Brzezinski, Jablonski, Padlewski, es manifestaven contra l'esmentada proclama, entre altres coses perquè "per a nosaltres les metes del socialisme no són metes llunyanes i últimes (com per a la proclama de "Lud Polski"), sinó les úniques"¹⁰, és a dir, mentre que altres socialistes del grup encara no eren del tot conscients de la relació existent entre les metes finals i el programa polític immediat, Warynski escrivia en les mateixes dates amb sorprenent claredat: "En el programa de la proclama del "Lud Polski", això del que escrivia fa poc no és quelcom casual; no és una simple inexactitud sinó, al revés, està estretament relacionat amb els punts fonamentals d'aquest programa el fet que, a diferència de tots els programes dels partits socialistes i en contradicció amb les teories del socialisme modern, el programa col·loca el problema de l'alliberament politiconacional en el mateix pla que la tasca general de l'alliberament economicosocial. Una coexistència tal de problemes generals amb problemes singulars, que estan inclosos en els primers, només és possible si els problemes particulars es plantegen com a objectius immediats, en qualitat de reivindicacions mínimes. En qualsevol altre cas, destacar problemes particulars com el de la supressió de l'opressió politiconacional dels territoris polonesos junt amb l'alliberament social i econòmic és quelcom incompreensible. En altres paraules, demostra que no s'entén que l'alliberament de la servitud economicosocial significa al mateix temps l'emancipació de cada un i de tots els grups de l'opressió material i moral. Per això jo considere la supressió de l'opressió politiconacional tal com figura en el programa de la "Proclama" com un programa mínim confusament plantejat i ho explique com a tal."

Després de desbaratar Warynski d'aquesta manera, amb un parell de paraules, el programa d'alliberament nacional com a reivindicació equivalent a la meta final del socialisme, analitza el mateix postulat en tant que tasca immediata del proletariat: "Sense plantejar per què la unió "Lud Polski" formula confusament aquest programa mínim, sense plantejar per què no el proposa clarament en tant que meta immediata dels seus esforços, pense jo que l'establiment, clar o confús, d'un programa d'aquest tipus per a les tres zones de partició, però també per a cada una d'elles en particular, és quelcom que danya les tasques que els socialistes han de tenir a la vista en la seua activitat pràctica.

El programa mínim formulat pels socialistes parteix dels pressupòsits de la lluita quotidiana contra el capital. El seu objectiu no és cap "renaixement nacional", sinó l'ampliació dels drets polítics del proletariat, la possibilitat de constituir organitzacions de masses per a la lluita contra la burgesia en tant que classe política i social.

Per la mateixa raó, el "Programa del partit obrer de Galítzia" no va ser escrit només per al poble polonès, sinó també per als diferents grups proletaris de les nacionalitats que a Galítzia s'uneixen solidàriament en un sol partit. Aquest fet ha de servir com a resposta per a aquells que experimenten el desig de parlar de les peculiars condicions de desenrotllament de la nostra societat. Aconsellem també els nostres apòstols socialistes reflexionar-hi més a fons.

És fàcil predir que també en Poznan el moviment socialista seguirà el mateix camí que a Galítzia. També allí els treballadors polonesos s'uniran amb els alemanys en una sòlida organització, condicionada no sols per les condicions externes, sinó construïda quant al seu contingut i a la seua naturalesa, sobre els principis de la solidaritat internacional... No dubtem que també en la Polònia del Congrés hi haurà homes que, en entendre correctament les tasques del socialisme i en romandre fidels a la causa del socialisme, contribuiran al desenrotllament del moviment socialista en el mateix sentit."

Hem reproduït aquesta llarga cita perquè constitueix, per al lector que estiga compenetrat amb l'evolució del pensament dels corrents socialistes actuals, una típica professió de fe de la Socialdemocràcia.

Allò que distingeix precisament la Socialdemocràcia dels altres corrents socialistes és, sobretot, la seua concepció de la transició de la societat actual a la societat socialista. Amb altres paraules: la concepció de la relació entre les tasques immediates i les metes finals del socialisme.

Des del punt de vista de la Socialdemocràcia, la qual basa les seues concepcions en la teoria del socialisme científic, la transició al socialisme només pot ser el resultat d'una (més o menys llarga) fase de desenrotllament. Desenrotllament que no exclou, per descomptat, que la transformació definitiva de la societat en sentit socialista es produísca gràcies a un moviment polític violent, és a dir, el que comunament es denomina una revolució. Però una revolució tal, per la seua banda, és impossible si la societat burgesa no ha travessat prèviament determinades fases de desenrotllament.

I açò tant pel que fa al factor objectiu de la revolució socialista (la societat capitalista mateixa) com en allò que es refereix al factor subjectiu (la classe obrera).

Partint del principi del socialisme científic que "l'emancipació de la classe obrera només pot ser obra de la classe obrera mateixa", la Socialdemocràcia proclama que només la classe obrera com a tal pot dur a terme la revolució amb vista a la transformació socialista. Per classe obrera entén la Socialdemocràcia l'àmplia massa de treballadors en sentit adient, sobretot el proletariat industrial. Condició prèvia de la transformació socialista és consegüentment la conquesta del poder polític per la classe obrera i la instauració de la dictadura del proletariat, que és absolutament necessària per a l'execució de les mesures de transició.

Però per a estar a l'altura d'aquestes tasques, les masses obreres han de ser sobretot conscients dels seus deures i s'han de constituir en masses organitzades segons un principi de classe; d'altra banda, perquè siga possible la implantació de les institucions socialistes, la societat burgesa ha d'haver assolit prèviament un cert nivell de desenrotllament tant econòmic com polític.

Aquestes dues premisses són recíprocament dependents i s'influeixen mútuament. La classe obrera no pot assolir organització i consciència sense la presència de determinades condicions polítiques que permeten el desenrotllament d'una lluita de classes oberta, és a dir, sense institucions democràtiques en el marc de l'estat. I viceversa, la conquesta d'institucions democràtiques en l'estat i la seua extensió a la classe obrera és, a partir d'un determinat moment històric, a partir d'una determinada fase de l'agudització de l'antagonisme de classes, impossible sense la lluita activa del proletariat conscient i organitzat.

La solució d'aquesta contradicció aparent en les tasques està en el procés dialèctic de la lluita de classes del proletariat, el qual combat per la consecució de condicions democràtiques en l'estat, organitzant-se al mateix temps, en el curs de la lluita, i adquirint consciència de classe. Aconseguint aqueixa consciència de classe i organitzant-se en el curs de la lluita, el proletariat promou la democratització de l'estat burgès i en la mesura que madura ell mateix, fa que maduren les condicions per a una revolució socialista.

Sobre aquesta concepció es basen els principis elementals en què es recolza l'activitat pràctica de la Socialdemocràcia: la lluita socialista ha de ser una lluita de masses del proletariat, una lluita diària per la democratització de les institucions estatals i per l'elevació del nivell material i espiritual de la classe obrera, així com, simultàniament, per l'organització de les masses obreres en tant que partit polític particular que enfronte la societat burgesa en el seu conjunt, la seua lluita per la revolució socialista.

L'apropiació i l'aplicació d'aquests principis en el moviment socialista polonès era una comesa doblement important i difícil. A diferència dels països d'Europa occidental, la situació dels socialistes en Polònia es complica, d'un costat, per les tres classes de condicions polítiques distintes davall les que viu el proletariat polonès. Açò afecta sobretot les condicions polítiques específiques a què està sotmesa la part més important de Polònia (la zona de partició russa). D'un altre costat, la situació dels socialistes a Polònia es complica per la qüestió nacional.

Aquest important i difícil comesa va ser resolta per primera vegada en la història del moviment obrer polonès, com ho posava en clar la cita anteriorment adduïda, per Ludwik Warynski qui va articular els principis socialdemòcrates i les tasques immediates del socialisme amb una claredat i consciència que no trobem en altres socialistes polonesos ni anteriors ni contemporanis seus.

Pel que es refereix a la qüestió nacional, Warynski rebutja el restabliment de Polònia amb la mateixa decisió com ja ho havia fet el grup "Równosc". Però situant la solució del problema en un pla distint. Mentre que el grup "Równosc" explicava la seua actitud negativa envers les tendències nacionalistes

basant-se en la seua contradicció amb les metes internacionals del socialisme, així com en la seua indiferència respecte a les tasques polítiques en general,¹¹ Warynski rebutja el programa nacional no basant-se en les metes finals del socialisme sinó basant-se en les tasques immediates a realitzar. Warynski enfronta a la política dels nacionalistes la política dels obrers.

Atès que la meta de l'acció diària del proletariat és l'organització i l'esclarament de la classe obrera (dedueix Warynski), el seu programa polític no pot consistir en derrocar o construir estats, sinó en aconseguir mitjançant la lluita i en ampliar els drets polítics que són absolutament necessaris per a l'organització de les masses al si dels estats burgesos en què despleguen la seua activitat.

Warynski assenta per al proletariat polonès dos principis del programa polític inspirat per la Socialdemocràcia: primer, en tant que punt de partida de l'acció política, el reconeixement de les condicions històriques i estatals existents en tant que condicions donades; segon, en tant que meta d'aqueixa acció, la democratització de les condicions polítiques donades.

Així, doncs, si la conclusió negativa que es deduïa d'aquests principis era el rebuig del programa de reconstrucció de l'estat polonès, les conclusions positives a extraure'n adoptaven la forma d'un programa socialdemòcrata, o més aïna de tres programes, per al proletariat polonès. Perquè si es considera que les condicions politicoestatals són determinants a l'hora d'estipular les tasques del proletariat, llavors s'arriba a la conclusió que és impossible establir una acció i un programa polític únics per a la classe obrera polonesa en les tres zones de partició i que, al contrari, l'acció i el programa polític han de ser distints en cada zona de partició, però els mateixos en cada una d'elles per a tot el proletariat sense distincions de nacionalitat. En relació amb Galítzia i la zona de Poznan, Warynski es pronunciava per aquest principi ja amb la suficient claredat i eloqüència en l'article esmentat. En el cas de la zona de partició russa, aquest principi va ser invocat en un document un poc posterior, document que d'altra banda és el fruit més madur de les concepcions de Warynski i el seu grup en aquella fase intermèdia, en l'època immediatament anterior a l'organització formal del partit "Proletariat". Aquest document era un crida d'un grup d'antics membres de "Równosc" i de la redacció de la revista socialista "Przedswit" dirigit als socialistes russos, datat el 8 de novembre de 1881 i publicat en el número 6 i 7 de "Przedswit" de l'1 de desembre de 1881. L'objectiu d'aqueixa crida era convèncer els camarades russos per a l'elaboració d'un programa polític en comú amb els socialistes polonesos, és a dir, aqueixa crida suposava la conseqüència més resolta que es va extraure d'aquells principis. No sols la conseqüència, sinó també l'estil de la justificació de la mateixa es distingeixen, en l'esmentat document, per un èmfasi i una claredat d'idees tan particulars i tan característics de Warynski, que no ens sembla excessiu reproduir ací el paràgraf final de la crida. La crida, després d'oferir un diagnòstic de la importància de la lluita política a Rússia i de la decadència històrica de la qüestió polonesa, conclou amb les paraules següents:

"Resumim el que hem dit fins ara:

- a) El socialisme és entre nosaltres, com per tot arreu, un problema econòmic que res té a veure amb el problema nacional i que es manifesta en la vida pràctica com a lluita de classes.
- b) Garantia del progrés d'aquesta lluita i de la victòria futura del proletariat en la revolució social és el desenrotllament màxim de la consciència socialista de les masses obreres i la seua organització com a classe sobre la base dels seus interessos de classe.
- c) Per a la realització d'aquests objectius cal llibertat política, la falta de la qual planteja a Rússia enormes dificultats a l'organització massiva dels treballadors."

Més endavant es diu en coincidència amb les resolucions de l'antic grup "Równosc", adoptades l'any anterior després d'una discussió amb els camarades russos:

"a) El caràcter de l'organització social-revolucionària el determinen exclusivament els interessos economicogenerals i les condicions polítiques,

b) l'organització del partit socialista es pot construir d'una banda basant-se en les condicions econòmiques i d'altra banda basant-se en les condicions politicoestatals realment existents, pel que les fronteres de les nacionalitats no poden servir com a base per a l'organització. En conseqüència,

c) no pot existir com una unitat homogènia el Partit Socialista de Polònia. L'única cosa que pot existir són grups socialistes polonesos en Àustria, Alemanya i Rússia que formen en comú amb les organitzacions socialistes de les altres nacionalitats en els estats donats una unitat organitzativa, el que no exclou l'establiment de vincles entre elles i amb altres organitzacions socialistes.

El següent és per a nosaltres el fil conductor:

a) L'èxit de la lluita terrorista per les llibertats polítiques a Rússia depèn de la col·laboració de les masses obreres de diversa nacionalitat solidàriament organitzades en el marc de l'estat rus.

b) L'accentuació de la qüestió nacional-política polonesa només pot perjudicar la lluita per les llibertats polítiques en el marc de l'estat rus; a conseqüència d'açò, aqueixa lluita no pot repercutir sinó negativament sobre els interessos de la classe obrera.

Si prestem atenció al que s'ha dit fins ara, arribem als resultats següents:

I. És absolutament necessària l'organització d'un partit socialista general que compregui les organitzacions socialistes de les diferents nacionalitats de l'estat rus.

II. També és totalment necessari que es produïska una fusió de les organitzacions que fins ara han lluitat separades als camps econòmic i polític, a fi de prosseguir la lluita amb les forces unificades.

III. És indispensable l'elaboració d'un programa polític comú per a tots els socialistes que actuen en el marc de l'estat rus, un programa que responga, des de qualsevol angle, a les exigències que hem plantejat."

Basta fer una ullada a la crida citada per a adonar-se que es tracta d'un document d'extraordinària importància per a la història del moviment socialista a Polònia. És, d'altra banda, inequívoc que la crida de desembre de 1881 formula un programa socialdemòcrata en alt grau i que coincideixen plenament amb les concepcions de l'actual "Socialdemocràcia del Regne de Polònia i Lituània".

I açò no sols pel que fa als principis generals que proclamen la impossibilitat d'un programa i d'una organització comuna per als socialistes polonesos de les tres zones de partició i la necessitat indispensable d'un programa comú i d'una organització comuna dels socialistes de cadascuna de les potències titulars de les zones de partició. No sols pel que fa a la conseqüència negativa que se'n deriva, és a dir, el decidit rebuig d'un programa d'independència de Polònia que es procedeix ací amb el màxim èmfasi. És que hi ha més: la crida de "Przedswit" i de l'antic grup "Równosc" formula per primera vegada en la història del socialisme polonès un programa positiu de la Socialdemocràcia per a la zona de partició russa: la lluita per la conquesta de llibertats polítiques, és a dir, de formes constitucionals a Rússia.

Però açò no és tot. El lector atent advertirà que la crida de Warynski i dels seus camarades pressuposa com evident que els socialistes russos es plantegen les mateixes tasques. I açò en la mesura que la crida esmenta clarament l'activitat de la "Narodnaia Volia", parla fins i tot sense reserves de la "lluita terrorista per les llibertats polítiques en Rússia" i hi veu en aqueix terrorisme del partit rus simplement una tàctica en la lluita per l'enderrocament del tsarisme i per l'establiment de llibertats democràtiques en el sentit europeu.

D'altra banda, la crida intenta justificar, des del punt de vista socialdemòcrata, tot el possible aquesta tàctica declarant que el terrorisme de la "Narodnaia Volia" només tindrà importància política en tant que se sustente sobre l'acció conscient de la classe obrera organitzada en tot l'estat.

Sens dubte en l'actualitat la Socialdemocràcia, tant polonesa com russa, no veu en el terrorisme la forma de lluita adequada i capaç de conduir a les metes que es persegueixen. La Socialdemocràcia, enriquida precisament amb les experiències del "Proletariat" i de la "Narodnaia Volia", entén que és impossible conciliar el terror amb la lluita de masses de la classe obrera i que més aïna el que fa és dificultar i entorpir el desenrotllament d'aquesta. Però Warynski i els seus camarades no podien comptar en 1881 amb aquestes experiències. Tenien, més aïna, que creure en l'adequació i en la necessitat del terror a Rússia, en aparèixer amb la seua crida justa en un moment en què el partit

terrorista rus semblava estar en l'apogeu de la seua força i commoure les bases del tsarisme. D'altra banda, trobem just els mateixos punts de vista en les principals publicacions de la Socialdemocràcia que van criticar els principis programàtics i tàctics de la "Narodnaia Volia", quatre anys després d'haver sigut proclamats per Warynski.

Allò que crida l'atenció, doncs, no és el reconeixement del terror sinó, més aïna, el fet que la crida dels socialistes polonesos s'esforce per donar-li al terror tant metes socialdemòcrates com també un ampli basament en la lluita de classes.

Immediatament veurem fins a quin punt era adient a la realitat aquesta concepció de la Socialdemocràcia russa d'aleshores. Però abans hi ha un aspecte de la qüestió que requereix la nostra atenció. El fet és que el grup de Warynski va arribar per la via del desenrotllament programàtic a posicions purament socialdemòcrates, que basava en aquestes posicions el principi bàsic de la unitat d'acció i de la unitat de programa amb els socialistes russos.

Aquest moment és el punt culminant en l'evolució dels fundadors del "Proletariat" i constitueix, al mateix temps, un gir en la seua història. Una vegada extretes les últimes conseqüències polítiques, Warynski i els seus camarades passen a la seua aplicació en la praxi, a l'organització formal del partit "Proletariat" a la seua pàtria. Amb això donava començament la tercera i última fase de la seua evolució.

III

El document citat més amunt, la crida als camarades russos, ens mostra que els socialistes polonesos havien arribat, a finals de 1881, a abraçar posicions socialdemòcrates en dos punts importants: primer pel principi general de què el programa polític del proletariat polonès ha de ser comú amb el programa del proletariat de les potències titulars de la partició; segon, pel reconeixement que a la zona de partició russa aquest programa havia de comprendre l'enderrocament de l'autocràcia i la lluita per les llibertats polítiques, és a dir, per formes de govern democràticoparlamentàries. Tot i que aquestes conclusions eren coherents i es completaven lògicament, quan els socialistes polonesos van passar a l'intent d'aplicar-les en la praxi, va aparèixer una contradicció entre elles. El principi socialdemòcrata general els impulsava a l'establiment de la unitat de programa i d'acció amb els socialistes russos. Però el socialisme rus de llavors no era socialdemòcrata. El grup de Warynski plantejava com a programa comú la lluita per la constitució, però aquest no era en realitat el programa de la "Narodnaia Volia". Els socialistes russos consideraven que la lluita contra el tsarisme només podia veure's coronada per l'èxit si era conduïda per les masses obreres organitzades, però els socialistes russos no impulsaven llavors cap agitació de masses i no es recolzaven sobre la classe obrera ni en la teoria ni en la praxi. En realitat, la "Narodnaia Volia" no lluita "per l'ampliació dels drets polítics del proletariat" a fi de "possibilitar l'organització de masses per a la lluita contra la burgesia" com Warynski havia formulat el contingut d'un programa polític en l'esperit de la Socialdemocràcia. La "Narodnaia Volia" lluitava, abans més, per "la presa del poder", per fer-se amb el poder amb la finalitat de realitzar reformes immediates i obrir un període de transició en l'esperit d'una revolució socialista.

Per a això no es recolzava en l'acció de les masses dotades de consciència de classe, en l'organització i en la lluita del proletariat industrial, sinó en les maquinacions conspiratives d'una "minoria decidida".

Per consegüent, els principis fonamentals de Warynski i els seus camarades havien de conduir a un xoc en el moment de la seua aplicació en la praxi.

Si el moviment socialista de Rússia hagués estat situat llavors al terreny socialdemòcrata, com avui ho està amb l'excepció de poques organitzacions, els principis dels fundadors del "Proletariat" haurien hagut de conduir d'una banda a una cooperació completa i harmònica entre el socialisme rus i el polonès i, d'altra banda, ja al començament dels anys vuitanta, al floriment en Polònia d'un moviment obrer de masses amb inspiració conscientment socialdemòcrata.

Però com en l'època en que es va organitzar el partit "Proletariat" no hi havia en Rússia cap moviment socialista sinó un partit de conspiradors d'inspiració blanquista, els socialistes polonesos

es van trobar davant un dilema. Podien, per a preservar el seu programa socialdemòcrata, renunciar a la unitat de programa i d'acció amb els socialistes russos i emprendre independentment en Polònia la lluita per l'enderrocament del tsarisme per l'agitació i organització de masses dels obrers polonesos o bé, per a seguir el seu principi bàsic d'unitat d'acció amb el socialisme rus, renunciar al programa socialdemòcrata i a la lluita de masses i subordinar-se als mètodes de lluita de la "Narodnaia Volia".

La solució d'aquest problema estava cridada a decidir sobre la sort del socialisme a Polònia durant quasi una dècada (i ho ha fet de mode ben funest). No obstant això, no dubtem a reconèixer que l'elecció del segon dels camins possibles era, en les condicions de llavors, completament natural i comprensible. Atès que en la lluita política contra el sistema dominant en Rússia havia de ser naturalment Rússia mateixa terreny privilegiat i que la Polònia del Congrés només podia prendre's en consideració en segon lloc i atès que la "Narodnaia Volia" d'aleshores superava en molt als socialistes polonesos quant a nombre de militants i a importància política i que al seu darrere ja una victòria política i moral tan rellevant com l'atemptat del 13 de març, que va semblar confirmar als ulls de tot el món la validesa del seu programa i de la seua tàctica, mentre que el partit "Proletariat" a penes s'havia organitzat com a tal partit, pot comprendre's, basant-se en totes aquestes circumstàncies, que l'organització socialista polonesa intentés fer causa comuna amb el moviment rus.

Les paraules que Frederic Engels va escriure en 1894 constitueixen un testimoni de fins a quin punt la "Narodnaia Volia" dominava en aquella època en el món de les idees i fins a quin punt havia suscitat esperances de la proximitat d'una revolució política. Diu Engels sobre aquella època en Rússia: "En aquella època hi havia a Rússia dos governs: el del tsar i el del comitè executiu clandestí (ispolnitelni komitet, F.E.) dels conspiradors terroristes. El poder d'aquest govern paral·lel secret creixia de dia en dia. La caiguda del tsarisme semblava imminent; una revolució a Rússia li arrabassaria a la reacció europea en el seu conjunt el seu més ferm suport, el seu major exèrcit de reserva, pel que li donaria també al moviment polític d'Occident un nou i poderós impuls assegurant-li a més unes condicions per a la seua acció infinitament més favorables."¹²

Si investigadors serens de la història social com Engels i Marx (ja que les paraules esmentades caracteritzen també el punt de vista i l'actitud de Marx aleshores), rics en experiències pròpies en la història revolucionària d'Europa, ens donaven indicacions tan decisives per a l'enjudiciament dels processos històrics, és a dir, si aqueixos investigadors podien sobrevalorar així els resultats de l'activitat de la "Narodnaia Volia", no és per a meravellar-se que els socialistes polonesos de l'època, que estaven al centre de la lluita, se sentiren des del primer moment subjugats en la seua activitat pràctica per la influència enorme d'aqueix partit.

Així, perquè, en haver extret el socialisme polonès, com a conseqüència de la seua evolució davall el signe de la Socialdemocràcia europea, la conclusió política de la necessitat de vincular-se amb el socialisme rus per a emprendre una acció comuna, va tenir finalment que veure's, a poc a poc, donades les condicions concretes amb què es trobava, recurrent camins blanquistes. La seua història és, per consegüent, a partir del moment de l'organització formal del partit al país i fins a la seua declinació a finals dels anys vuitanta, la història de la progressiva desviació en sentit blanquista respecte al punt de partida que havia sigut formulat en la crida als socialistes russos al desembre de 1811.

Seria, per descomptat, erroni suposar que els socialistes polonesos van adoptar, en la situació en què es trobaven, conscientment l'opció esmentada més amunt. Nosaltres hem formulat aqueixes alternatives amb ànim de fer una anàlisi de la situació real; el grup de Warynski, no obstant això, no era de cap manera tan categòricament conscient de la situació amb què s'enfrontava. Açò es devia al fet que la vertadera essència de la "Narodnaia Volia" i la seua contradicció amb les posicions sustentades per Warynski i els seus camarades no estava tan clara ni podia posar-se tan fàcilment de manifest llavors, l'any 1882, com més endavant amb ajuda de fets i documents. Sobre la base de la crida del grup de Warynski als russos hem demostrat ja que, en particular, aquest grup albergava il·lusions socialdemòcrates en relació amb l'activitat de la "Narodnaia Volia".¹³ D'altra banda, com es dedueix d'una atenta lectura de la literatura socialista d'aleshores ("Równosc", "Przedswit" i fullets), no hi havia entre els socialistes polonesos ningú, a banda de Warynski, que fos un socialdemòcrata tan conscient i experimentat com a la vista de la crida podia hom suposar.

Així, de portes per a fora la vinculació espiritual del "Proletariat" amb la "Narodnaia Volia" no es va produir com el resultat d'un debat seriós sobre la idea socialista en Polònia, sinó més aïna com el resultat natural d'una situació general. Com d'altra banda la història i la fisonomia d'un grup malgrat tot prou petit, com va ser normalment l'organització socialista dirigent en Polònia, estan determinades en un període de temps d'una durada de només uns pocs anys no sols per les grans línies mestres del desenrotllament lògic sinó també per nombrosos elements personals casuals, donada l'heterogeneïtat de la maduresa teòrica dels fundadors del "Proletariat", hi havia una raó més perquè el moviment se subordinés tant més fàcilment a les influències russes. Si ja les publicacions i l'activitat mateixa del "Proletariat" no es distingien des del principi per la seua homogeneïtat, va bastar la desaparició de Warynski de l'escenari de la lluita després de la seua detenció a la tardor de 1883 perquè el moviment llisqués amb pressa pel pla inclinat desesperat de la conspiració política.

Per a posar de manifest la diferència que existeix entre el denominat blanquisme i la concepció del món de la Socialdemocràcia cal ressaltar abans que res que el blanquisme manca en veritat d'una teoria pròpia com la de la Socialdemocràcia, és a dir, una teoria del desenrotllament social cap al socialisme. Açò, d'altra banda, no és un tret específic d'aquest partit fraccional del socialisme, ja que en realitat la teoria de Marx i Engels és el primer intent i, afegim nosaltres, fins ara l'únic coronat per l'èxit de col·locar els corrents socialistes sobre el sòl d'una concepció científica de les lleis del desenrotllament històric en general i de la societat capitalista en particular. Les teories utòpiques anteriors del socialisme, si és que es pot parlar de teories si és el cas, es limitaven, en l'essencial, a fonamentar les aspiracions socialistes per mitjà d'una anàlisi dels defectes de la societat establida i de la comparació amb la perfecció i la superioritat moral de la societat socialista.

En la mesura que el blanquisme, com totes aqueixes escoles socialistes, es recolzava en les seues concepcions sobre la crítica negativa de la societat burgesa i de la propietat privada, representava únicament una espècie de tàctica de l'acció pràctica. En aquest sentit, delatava la seua procedència dels revolucionaris radicals de la gran revolució francesa i procedia, en certa manera, a aplicar la tàctica jacobina als intents socialistes, la primera temptativa de tot això la veiem en la conspiració de Babeuf.

La idea rectora d'aquesta tàctica és la fe il·limitada en la força del poder polític, capaç en qualsevol moment arbitràriament escollit de dur a terme en l'organisme social qualsevol transformació econòmica i social que hom considere bona i profitosa.

És cert que també la teoria del socialisme científic veu en el poder polític una palanca de la revolució social. Però en la concepció de Marx i Engels al poder polític únicament li correspon en les èpoques revolucionàries el paper de, per així dir-ho, un element executiu que realitza els resultats del desenrotllament intern de la societat i que troba la seua expressió política en la lluita de classes. Segons la coneguda fórmula de Karl Marx el poder polític exerceix en èpoques revolucionàries un paper de "comare" que accelera i facilita el naixement de la nova societat que es troba ja continguda en la vella com un fruit madur. S'hi deriva immediatament que les transformacions socials profundes només es poden aconseguir per mitjà del poder polític en un determinat estadi de l'evolució social i que el poder polític en tant que instrument de la revolució només pot funcionar en mans d'una classe social que en el període de temps donat siga el capdavanter de la revolució, de mode tal, que l'única legitimació de l'adequació i possibilitat de la revolució està constituïda per la mateixa maduresa d'aqueixa classe per a la presa duradora del poder polític.

En la mesura que el blanquisme no reconeix aquesta teoria o més aïna la desconeix, considera el poder polític com l'instrument de la revolució social, sense establir cap relació amb el desenrotllament social o amb la lluita de classes en general. Es tracta d'un instrument, per a ell, que està sempre prest, no importa en quin moment, per a servir a aquell que dispose d'ell. En aquesta perspectiva les úniques condicions de la revolució són: la voluntat d'un grup d'homes decidits i, en el moment favorable, la posada en marxa d'una conspiració encaminada a la presa del poder.

"Blanqui [diu Engels en el seu conegut article en el *Volksstaat* l'any 1874] és essencialment un revolucionari polític, socialista només pel sentiment, simpatitza amb els patiments del poble, però manca tant d'una teoria socialista com de propostes pràctiques certes de remei social. En la seua activitat política era essencialment un "home d'acció", convençut que una minoria petita i ben organitzada que en el moment precís intente un colp de mà revolucionari és capaç amb un parell d'èxits inicials d'arrossegar darrere ella les masses populars i fer així una revolució victoriosa... En

considerar Blanqui tota revolució com el producte d'un colp de mà d'una petita minoria revolucionària, se segueix immediatament la necessitat de la dictadura després d'haver triomfat: de la dictadura, entenga's bé, no del conjunt de la classe revolucionària, del proletariat, sinó del petit nombre dels qui han dut a terme el colp de mà i que ja abans estaven ells mateixos organitzats davall la dictadura d'un o d'uns pocs."¹⁴

Com veiem, la tàctica dels blanquistes s'orienta a la realització immediata de la revolució social sense prendre per a res en consideració qualssevol període de transició o qualssevol etapa de l'evolució. El blanquisme era, d'aquesta manera, una recepta per a la realització de la revolució sota qualssevol condicions i en qualsevol moment, és a dir, ignorava per complet les condicions historicosocials concretes. El blanquisme era a més una tàctica universal que podia ser aplicada a cada país amb el mateix èxit. Però evidentment en cap lloc la pràctica d'aquest mètode d'acció podia tenir una influència tan decisiva sobre la sort del socialisme com era el cas davall les condicions peculiars del tsarisme.

Aquesta tàctica de "salt" directe a la revolució social havia d'afectar negativament sobretot la fisonomia política d'un partit que actuava en el marc d'un estat amb formes de govern absolutista-despòtiques.

Per aquesta raó pot seguir-se pas a pas i de la manera més clara la influència del blanquisme sobre els socialistes polonesos a través del lent canvi de les seues concepcions polítiques.

D'altra banda, ja el programa oficial del partit "Proletariat" publicat al setembre de 1882 s'allunya significativament tant de l'article de Warynski, en el número 3-4 de "Przedswit", com també de la crida als camarades russos. En la seua part general, com s'ha dit més amunt, aquest document contempla el futur socialista de Polònia sobre la base del socialisme científic i es basa en els principis de la lluita de classes i del materialisme històric. El caràcter del programa en sentit propi ja no és tan fàcil de determinar. Tenim en ell tres parts paral·leles, a saber: reivindicacions del partit "al terreny econòmic", "al terreny polític" i "al terreny de la vida moral".¹⁵

Si deixem fora de consideració l'última part en tant que sense importància pràctica, veiem com coincideix amb les primeres parts la formulació paral·lela de les reivindicacions que constitueixen el contingut de la revolució socialista: "1) que el sòl i els mitjans de producció passen de ser propietat individual a ser propietat col·lectiva dels treballadors, propietat de l'estat socialista, 2) que el treball assalariat siga transformat en treball comunitari, etc."; d'altra banda estan les reivindicacions polítiques, que a primera vista semblen pel seu contingut democràticoparlamentàries, més adequades a les institucions de l'estat burgès: "1) autonomia completa dels grups polítics, 2) participació de tots els ciutadans en l'elaboració de les lleis, 3) caràcter electiu de tots els funcionaris, 4) completa llibertat d'expressió, de premsa, de reunió, d'organització, etcètera, etcètera, 5) completa igualtat de drets de la dona, 6) completa igualtat de drets de les confessions i de les nacionalitats, 7) solidaritat internacional com a garantia de la pau general."

És impossible dir en poques paraules a quina categoria pertany en realitat aquest programa. Examinant-lo més de prop hi ha dos possibles interpretacions. Les reivindicacions polítiques enumerades ací recorden, amb l'excepció de la primera, que no està clara del tot, als programes mínims corrents dels partits socialdemòcrates. Però just la col·locació d'aquestes reivindicacions juxtaposades a les reivindicacions pròpies d'una transformació socialista, suscita la suposició que no es refereixen, quant a les seues exigències, a l'ordre social actual, a la societat burgesa. Però al mateix temps és dubtós que es referisquen a la societat socialista, ja que atenen massa a l'ordre social actual basat en la desigualtat entre les classes, els sexes i les nacionalitats. És possible, doncs, que no estiguem davant un programa mínim, sinó més aïna davant un programa pensat per a l'època de transició posterior a la presa del poder pel proletariat i que tinga com a meta dur a terme una transformació socialista.

Una mostra de programa anàleg, que posa en un mateix pla també reivindicacions políticodemocràtiques i reformes encaminades a la transformació socialista i que està calculat per a la fase de transició immediatament posterior a la revolució, la trobem, per exemple, en les "Reivindicacions del Partit Comunista en Alemanya", formulades pel comitè central de la Lliga Comunista en París en l'any 1848 i que porta, entre altres, les signatures de Marx i Engels.¹⁶

Cal subratllar, de totes maneres, que el programa citat no deixa entreveure, en els autors del Manifest Comunista, ni la més mínima empremta de tàctica blanquista, a diferència del que afirma, entre altres, Eduard Bernstein. Per a la comprensió d'aquest programa basta tenir present que Marx i Engels el van formular quan tenien molt fresques les impressions produïdes per la Revolució de febrer a França i per l'esclat de la Revolució de març a Alemanya. És sabut que ambdós van sobrevalorar l'ímpetu revolucionari de la burgesia i que comptaven que la burgesia europea, una vegada sumida en el remolí del moviment revolucionari, recorreria en un període de temps més o menys llarg el cicle complet de la seua dominació, que transformaria "a la seua imatge i semblança" les condicions polítiques dels països capitalistes perquè després fos la petita burgesia la que, al seu lloc, es posés al capdavant de l'onada revolucionària, i que, finalment, el proletariat, que d'aquesta manera podia recolzar-se immediatament en els resultats de la revolució burgesa, estava cridat a realitzar una revolució orientada a la seua emancipació com a classe.

Enriquets per l'experiència històrica, en el present estem en condicions de reconèixer totalment tot l'optimisme que comportaven aquestes concepcions. Avui sabem que la burgesia europea, immediatament després de la primera tempestat revolucionària, va fer marxa enrere i després d'ofegar la seua pròpia revolució, va col·locar la societat de nou, seguint el curs "normal" de les coses, davall el seu domini. Sabem també que les condicions econòmiques de l'Europa d'aleshores estaven molt allunyades del grau de maduresa que hauria fet possible una transformació socialista. El capitalisme es preparava llavors no per a la mort, sinó, al contrari, just per al vertader començament de la seua dominació. Així, la fase que als comunistes de 1848 els semblava que estava només a uns quants anys de distància de la dictadura del proletariat, es va transformar en una època de mig segle de durada i al final del qual, fins i tot avui, encara no s'ha arribat.

No obstant això, el motiu pel qual Marx i Engels es van disposar ja llavors a plantejar un programa d'acció pensat immediatament per a la revolució dels treballadors, no va ser ni les ganes ni l'esperança de "saltar per damunt" de la fase de dominació de la burgesia, sinó tan sols una estimació equivocada del ritme real del desenrotllament social, estimació establida davall la influència de la revolució. En les condicions en què es va exercir l'activitat del "Proletariat" és difícil trobar circumstàncies anàlogues capaces d'explicar el programa que va adoptar. Per consegüent, si volem adscriure a les seues reivindicacions el caràcter d'un programa vàlid per a una fase de transició, no ens queda més que suposar que en certa manera el "Proletariat" havia fet realment seua la perspectiva blanquista.

Cal dir, de totes maneres, que malgrat aquesta suposició, les metes finals i les tasques immediates i tot el programa del "Proletariat" en el seu conjunt està penetrat per l'esperit de la concepció del món socialdemòcrata. Açò ho demostra la forta accentuació que la revolució socialista només pot ser feta per la classe obrera, que només la lluita de masses, l'organització del proletariat i el seu esclariment poden preparar les condicions de la societat futura. La idea de l'agitació i de l'organització de les masses és el *leitmotiv* de tot el programa i indica amb claredat que el partit es preparava llavors per a una llarga fase de treball sobre la base dels interessos quotidians del proletariat.

En aquest sentit testimonien alguns paràgrafs del programa en què el "Proletariat" parla de les llibertats polítiques com una premissa per a l'organització de la lluita de masses, el que, ací i allà, recorda les formulacions de Warynski en "Przedswit" l'any anterior. "Reprovem decididament [llegim en el programa] la falta de llibertat de consciència, llibertat d'expressió, de reunió, d'organització, de paraula i de premsa perquè tot açò significa grans obstacles per al desenrotllament de la consciència dels treballadors. Aquesta situació o bé desperta l'odi i el fanatisme religiós-nacional o fa impossible la propaganda i l'organització de masses, les úniques que poden assentar les bases de la futura organització de la societat socialista." I un poc més endavant: "Contra l'opressió continuarem lluitant tant ofensivament com defensivament. Defensivament en tant que no consentirem cap canvi a pitjor; ofensivament, perquè exigim la millora de les condicions de vida del proletariat en l'estat rus".

Malgrat que en el programa no trobem una formulació clara i categòrica de la lluita contra el tsarisme i per les llibertats democràtiques en tant que tasca immediata (predomina una certa indecisió i oscil·lació en el contingut polític), no hi ha, no obstant això, en aquest programa i en la justificació de les seues propostes positives cap blanquisme. L'únic fet que es pot constatar a partir d'aquest document és que la perspectiva dels socialistes polonesos havia perdut indubtablement molt de la claredat cristal·lina que caracteritzava els documents del grup ginebrí que hem analitzat. Cal tenir en compte que el programa de 1882 és ja obra del grup de Varsòvia, integrat per gent que treballava a

la pàtria, i que Warynski, una vegada que va haver traslladat la seua activitat a la zona de partició russa, havia de comptar molt més amb els camarades que es trobaven allí, els quals estaven sotmesos amb més intensitat a la influència dels russos que els exiliats polonesos de Suïssa. Ara bé, si és cert que el programa oficial del partit "Proletariat" es caracteritza per la falta de claredat, les formes ulteriors d'acció assumides pel partit ja no presenten cap dubte respecte a la influència creixent del blanquisme. Contemplant el desenrotllament del "Proletariat" en el seu conjunt, no dubtem a caracteritzar el programa de 1882 com un fenomen de transició que precisament per la seua falta de claredat reflecteix el canvi de rumb entre la fase socialdemòcrata i la fase blanquista en l'evolució del socialisme polonès.

IV

En l'apartat anterior hem deduït el pas del partit fundat per Warynski i els seus camarades d'una perspectiva socialdemòcrata a una perspectiva blanquista; hi hem arribat com un resultat lògic del principi polític (que havia fet seu) d'acció comuna amb el socialisme rus aplicat a les circumstàncies de llavors.

Aquesta conclusió la confirma de forma molt palpable una anàlisi dels documents relacionats amb l'activitat del "Proletariat", els quals demostren com els socialistes polonesos adoptaven a cada aproximació a la "Narodnaia Volia" al peu de la lletra les seues concepcions i la seua tàctica. Aquest fenomen es pot observar amb exactitud cronològica. És molt il·lustratiu a aquest respecte, per exemple, ja el document més novell de començaments de 1883, és a dir, de a penes uns mesos després de la "Crida del comitè obrer" (el programa formal del partit "Proletariat"). Ens referim a la resolució adoptada pel "Congrés de representants d'alguns grups social-revolucionaris" que havien fet el primer pas cap a l'aproximació entre ells i cap a la formació d'un partit social-revolucionari rigorosament organitzat. En aquest document no es diu en concret de què "grups social-revolucionaris" s'hi parla, ni porta la signatura oficial del partit "Proletariat", però el fet mateix de la seua publicació en la "part oficial" de la revista "Przedswit", així com també l'orientació política general d'aquest document, coincidint amb les intencions de Warynski i els seus camarades, no presenta cap dubte en el sentit de què es tracta si no de l'expressió ideològica del partit "Proletariat" en el seu conjunt o de la seua direcció, sí almenys de les concepcions d'una part dels seus activistes més influents. No subratllem ací la importància pràctica d'aquestes resolucions, tot i que en ulteriors publicacions del partit apareixen com la base de la coneguda i íntima unió entre el "Proletariat" i la "Narodnaia Volia". Les traiem a col·locació únicament en qualitat de símptoma de l'actitud dels socialistes polonesos poc després de la fundació del partit.

Els acords, la idea rectora dels quals és exactament la mateixa que la de la crida "als camarades socialistes russos", o siga, la formació d'un partit únic per a l'estat rus amb un programa comú, comencen amb el següent plantejament característic: "S'ha de constituir un partit revolucionari polonès-lituà-rus blanc particular?"

Resoludament: No! Al contrari, els grups polonesos, lituans i russos blancs han d'entrar en un partit unitari que actue a escala de l'estat rus.

Quina ha de ser l'activitat d'aquest partit?

Ha de ser una activitat doble: d'una banda, propaganda i agitació social-revolucionària; d'altra banda, portar la lluita contra el govern rus directament al centre d'aquest."

Ja el final de l'última frase, pensat per a l'activitat de la "Narodnaia Volia", delata la perspectiva conspirativa que es concebia a l'activitat política. No obstant això, el següent paràgraf és encara més significatiu:

"L'agitació política només s'acull amb tot el seu sentit en la mesura que l'opressió política és paral·lela a l'opressió econòmica. Si el govern, per exemple, es col·loca de part de la classe posseïdora, la lluita contra aquesta última seria al mateix temps una lluita contra el govern. Si al contrari el govern no es recolza sobre cap classe social i amb la seua pressió entorpeix l'activitat del partit social-revolucionari, llavors haurà de ser derrocat (i açò és fàcilment possible) per mitjà d'una conspiració. En aquest sentit, l'estreta unió de les masses populars sobre la base de l'antagonisme

entre els seus interessos i els interessos de les classes posseïdores és una condició indispensable per a la consecució de progressos ulteriors en la revolució."¹⁷

Tot aquell que conega les teories del socialisme rus percep ací immediatament el ressò de les idees de la "Narodnaia Volia", les quals al seu torn aquesta va heretar de Bakunin.

Ja l'editor de "Nabat", Tkatsxoff, un dels més antics blanquistes russos, va formular l'any 1874 en la seua "Carta oberta al senyor Frederic Engels", publicada en idioma alemany a Zuric, la teoria que el govern tsarista "no es recolza sobre cap classe social" i que per tant "pot i deu" ser derrocat. Aquest estat, proclama Tkatsxoff, "només des de lluny apareix com un poder... No té arrelament en la vida econòmica del poble, no encarna els interessos de cap estament... Entre vostès [en Alemanya, en Occident, R. L.] l'estat no és un poder aparent. Està al contrari ben assentat sobre el sòl del capital i encarna determinats interessos econòmics... Entre nosaltres [en Rússia, R. L.] és just al revés, la nostra formació social ha d'agrair-li la seua existència a un estat [...] que res té en comú amb l'ordre social establert, que afona les seues arrels no en el present, sinó en el passat".¹⁸

Entre les concepcions dels socialistes russos dels anys setanta i vuitanta, aquesta teoria de l'estat rus com "penjant de l'aire" constituïa tan sols una part de la teoria del desenrotllament "peculiar" de Rússia. Al terreny de l'economia s'hi corresponia la consideració del capitalisme en termes de "planta artificial" que el govern rus havia "trasplantat" al sòl rus, així com la consideració de la propietat comunal pagesa com la forma pròpiament russa d'economia.

Naturalment la relació entre les relacions econòmiques de la societat i el seu sistema polític quedava així completament enfosquida. Les relacions econòmiques, en la mesura que se'n parlava en la seua forma capitalista, eren considerades per aquesta teoria com un producte arbitrari del poder polític. D'altra banda, el tsarisme estava, segons la teoria de la "Narodnaia Volia", en la més completa oposició a la propietat comunal camperola, aqueixa forma econòmica natural. Lògicament, doncs, a la pregunta de: sobre què es recolza el poder polític a Rússia per a existir?, no hi havia més que una sola resposta, a saber: que l'estat a Rússia "penja de l'aire" o com ho formulava amb major exactitud el programa del comitè executiu de la "Narodnaia Volia": "Aquest monstre estatal se sosté només a base de la violència nua."¹⁹

Si d'aquesta manera el sistema polític que existia en Rússia es feia dependre en el seu conjunt de la violència política, no deixava de ser plenament lògica la conclusió que l'eliminació del sistema era tan sols una qüestió de fer ús de la violència, raó per la qual es conclouia que el totpoderós govern "pot i ha de ser fàcilment derrocat per mitjà d'una conspiració".

Ja Frederic Engels va refutar en 1874 totes aquestes idees traient a la llum immediatament i amb sorprenent profunditat intel·lectual les parts febles de la teoria dels populistes russos. Engels posava de manifest que l'estat rus de cap manera "penja de l'aire", sinó que es recolza fermament sobre la classe de l'aristocràcia terratinent, així com sobre la classe burgesa en procés de formació, és a dir, que els qui "penjaven de l'aire" eren més aïna aquells socialistes russos que no reconeixien l'existència d'aqueixes bases materials del govern tsarista. Engels demostrava a més que l'obstxina russa, considerada pels "peculiaris" socialistes russos com la base del pròxim futur socialista de Rússia, era més aïna el fonament adequat no de la societat socialista, sinó justament del despotisme oriental del tsarisme rus. Posava de manifest també els fenòmens de dissolució que s'observaven al si de l'obstxina i profetitzava l'agudització d'aqueix procés de dissolució davall la influència del desenrotllament de la burgesia, en el cas que aquesta tingués confiança en si mateixa.

En una paraula, encara que Engels no al·ludia a les tasques positives dels socialistes russos, i, en particular, no analitzava l'acció futura del proletariat industrial de Rússia, sí que va destruir el fantàstic i edificat "en l'aire" camí "peculiar" de Rússia cap al socialisme declarant alhora que homes com Tkatsxoff i altres socialistes-populistes, els quals en raó del fet que com Rússia "certament" no té proletariat, però "a canvi" manca també de burgesia, s'imaginaven el socialisme més pròxim a Rússia que als països europeu, "tenen encara que aprendre del socialisme l'abc".²⁰

De fet, l'abc del socialisme, però del socialisme marxista, ensenyava que la societat socialista no és un ideal de societat inventat susceptible d'assolir-se per diversos camins i de diverses maneres si fa o no fa enginyoses, sinó que constitueix senzillament la tendència històrica de la lluita de classes del proletariat en el capitalisme contra el domini de classe de la burgesia. Fora d'aquesta lluita de

classes entre dues classes socials molt determinades, el socialisme no és realitzable ni per la propaganda del més genial dels creadors d'utopies socialistes ni per guerres pageses o conspiracions revolucionàries. Els socialistes polonesos, com hem vist, partien en el seu programa formalment just d'aquests principis, amb la intenció de recolzar la seua activitat sobre la lluita de classes del proletariat. En realitat, no obstant això, ja en l'esmentat document feien malbé, no menys que els populistes russos, l'"abc del socialisme".

En prendre, en particular, els nostres revolucionaris dels populistes russos la idea que l'estat rus no estava vinculat a cap classe, que era un estat "que penja de l'aire", i en creure en el fàcil "enderrocament" d'aqueix estat per mitjà d'una conspiració, separaven també artificialment la lluita política de la resta de la seua activitat socialista, separaven la lluita contra el govern, la que atribuïen al partit conspiratiu com a tasca especial, de l'agitació socialista i de la lluita de classes, les quals continuaven considerant en Polònia com a tasca de la classe obrera. Conforme amb aquesta concepció la categòrica bipartició de les tasques del partit que figura en el primer punt de les citades "resolucions" i que parla, d'una banda, de "propaganda i agitació social-revolucionària" i, d'altra, de la "lluita contra el govern directament al centre d'aquest".

Dèiem més amunt que és un tret característic del blanquisme "considerar el poder polític com a mitjà de la revolució social independentment tant del desenrotllament social com de la lluita de classes". Tot i que els socialistes polonesos no reconeixien de cap manera aquesta teoria en la seua forma general sinó més aïna, com vèiem, partien conscientment i amb ple convenciment que "l'alliberament de la classe obrera només pot ser obra de la classe obrera mateixa", en fer seues les idees dels populistes sobre l'estat rus sí que es col·locaven inconscientment però efectivament en la perspectiva blanquista formulada més amunt. L'esperança dipositada en la possibilitat d'accedir directament i saltant per damunt de la fase parlamentària-burguesa a la revolució socialista havia d'aparèixer davant ells com una conclusió lògica.

De fet, les publicacions del partit ens mostren molt prompte aquesta evolució en les seues idees. En la revista "Proletariat", que apareixia al país i de la que van ser editats en una impremta clandestina cinc números des de setembre de 1883 fins a maig de 1884, llisca ja alguna irònica invectiva contra la "llibertat burgesa" del liberalisme, actitud aquesta tan típica del socialisme conspiratiu i de l'anarquisme. En el número 2 de la revista "Proletariat" trobem junt amb el poema satíric titulat "Un himne liberal a l'any 1880 en espera d'una nova Constitució" en l'article editorial del mateix número i en el marc d'una consideració dels avantatges de la "nova consigna" de lluita socialista assumida pel partit, el següent i original punt de vista:

"Encara té un tercer avantatge la lluita que ja ha començat: llança la societat burgesa en braços del govern, amb l'omnipotent suport de la qual confia salvar-se d'un enemic que s'ha adonat dels seus privilegis; la lluita fa que aquests dos elements s'unisquen cada vegada més estretament fent d'ells un enemic de la classe obrera incapaç ja d'ocultar-se darrere de cap màscara de frases buides."

A primera vista sembla incompreensible com es pot considerar en la fase inicial del moviment socialista, quan hom no té les més elementals llibertats democràtiques, la reacció en augment de les classes burgeses com un fenomen positiu. En tirar-se la burgesia en braços del tsarisme, prolonga naturalment la seua existència i reforça al mateix temps tot allò que segons les pròpies paraules del programa del partit "Proletariat" "planteja grans dificultats al desenrotllament de la consciència dels treballadors. Fa impossibles la propaganda i l'organització de masses, les quals són absolutament necessàries per a assentar les bases de l'edificació futura de la societat socialista".

Però els punts de vista expressats en el programa de l'any 1882 ja no eren, com veiem, els que sustentava el partit en 1883 i la perspectiva a partir de la qual el partit valorava els fenòmens polítics era ja una altra completament distinta:

"Escoltem ara que [la reacció burgesa, RL] dificulta la lluita en els començaments en mantenir allunyats amplis cercles de neutrals i fins i tot d'elements descontents amb el govern, però no obstant això, aquesta situació crea bases tant més fermes per a la lluita, li dóna a la lluita una orientació i dificulta amb això fins a l'esclat de la lluita possibles o llargament practicats enganys de les masses per part de les classes dominants impedit la falsificació del moviment revolucionari."

La regla amb què es valoren les condicions polítiques de l'acció no és ací, per consegüent, la necessitat indispensable de progressiva organització de les masses, és a dir, les exigències de la lluita quotidiana, sinó la perspectiva del moment de l'"esclat", la preparació immediata per a la revolució social.

Aquesta concepció de la situació del socialisme en Polònia es completa harmònicament amb la concepció que per la mateixa època tenia el "Proletariat" sobre la situació a Rússia i l'activitat de la "Narodnaia Volia". A conseqüència dels atemptats terroristes dels últims "apareix al poble una alta estimació de la força dels revolucionaris imposant-se a poc a poc entre el poble l'interrogant de si no seria millor posar-se de la seua part, de si no els tornarien ells la terra, els boscos i les praderies. Depèn dels revolucionaris dir-li "sí" al poble i decidir el destí de la revolució".²¹

En veritat és impossible imaginar-se una revolució més fàcil i còmoda, podríem dir amb Engels davant l'anterior.

Del treball de preparació, de l'esclariment i de l'organització de la classe obrera no es parla per a res ja; se suposa més aïna que les masses populars porten dins de si la disposició a la transformació de la societat i, en aquesta perspectiva, les modificacions parcials en el marc del sistema de govern existent, com la democratització de l'estat, apareixen naturalment només com a menudeses i pèrdua de temps. En el número 3 del 20 d'octubre de 1883 hi llegim en l'article "Nosaltres i la burgesia" la següent declaració, que no presenta cap dubte:

"La massa [del poble treballador] reconeix la seua incapacitat per a dur a terme una revolució i cerca homes en què dipositar la seua confiança, als que puga confiar la direcció i mentre guarda silenci. Qui sinó nosaltres podria i hauria de guanyar-se aqueixa confiança? Però per a guanyar-la cal demostrar amb fets que som els enemics dels seus tirans, que no ens fem enrere a l'hora de la lluita, que avui dirigim en interès seu, que ens esforcem per donar-li a la massa allò que li pertany i només per això rebutgem els tornejos dels parlaments burgesos en què una majoria no esclarida posa en mans dels seus enemics la decisió sobre la sort de la revolució. Per això ens sembla que un govern provisional enèrgic i integrat exclusivament per socialistes constitueix la millor garantia d'un lliurament el més ampli possible de la propietat a la classe obrera."

Açò és una clàssica professió de fe inspirada en el blanquisme: la contraposició d'un "govern provisional de socialistes" i dels "tornejos dels parlaments burgesos" en què el programa polític amb el seu significat actual desapareix completament.

"Nosaltres som comunistes", proclama igualment el manifest dels blanquistes francesos publicat a Londres en 1847, "perquè volem arribar a la nostra meta sense detenir-nos en estacions intermèdies, en compromisos, que no fan sinó ajornar la victòria i prolongar l'esclavitud..."²²

"Els comunistes alemanys", respon Frederic Engels en la seua crítica al manifest citat (que portava la signatura de 33 blanquistes), "els comunistes alemanys són comunistes perquè veuen amb claredat i persegueixen, a través de totes les estacions intermèdies i compromisos, que no creen ells, sinó el desenrotllament històric, la meta final: l'abolició de les classes i la construcció d'una societat en què ja no existisca la propietat privada de la terra i dels mitjans de producció. Aqueixos trenta-tres són comunistes perquè s'imaginen que només per tenir bona voluntat per a això és possible saltar totes les estacions intermèdies i compromisos, tenir la cosa feta i que, com està ja clar, un dia d'aquests "es pose en marxa la cosa" i arriben al poder, despús-demà estarà "implantat el comunisme". Si açò no és possible llavors ja no són comunistes. Infantil ingenuïtat prendre la impaciència com un motiu teòric convincent!"

El número 4 de "Proletariat" mostra, no obstant això, novament certes oscil·lacions respecte a tornar a concepcions socialdemòcrates. En l'article "Nosaltres i el govern" llegim: "Però fins a la fase de la lluita final, el nostre moviment haurà de travessar diferents estadis. Una de les tasques principals del treball preparatori és la lluita contra els atacs dels governs que ens persegueixen i que representen els interessos de la burgesia, la defensa de la llibertat política enfront d'aqueixa vil conspiració contra les exigències del poble. La llibertat política no eximeix el poble de l'opressió social; nosaltres la valorem positivament per un altre motiu: la nostra activitat necessita, per a tenir èxit, la llum del dia, en la que pot desenrotllar-se lliurement i en tota la seua amplitud; i només sota pressió esdevé secreta conspiració. En condicions de llibertat política es fa més fàcil influir les masses, la

consciència es desperta amb major rapidesa, s'agrupen més veloçment al voltant de la bandera de les idees socials, es fa possible la seua organització a gran escala. La lluita contra les dificultats que ofereixen els governs a la nostra activitat ha de ser especialment tenaç allí on domina l'opressió política en la seua forma originària i ignominiosa, on campeja l'arbitrarietat sense limitacions, on no es respecten els drets humans essencials. En aquest sentit, l'enderrocament del govern hauria de ser un dels punts principals del programa obrer socialista."

Per les frases esmentades podria semblar que el "Proletariat" comprenia la necessitat de combatre per les llibertats polítiques àdhuc abans de l'"esclat" per a així fer possible l'agitació i l'organització a gran escala. Però també ací salta als ulls l'avaluació fortament unilateral i xata, formalista de les llibertats polítiques vistes únicament en tant que elements facilitadors, en el pla tècnic, de l'activitat dels socialistes. L'aspecte objectiu, històric, de les formes de govern parlamentari-burgès en tant que etapa inevitable en el desenvolupament de la societat capitalista, ni tan sols es pren en compte. Com, d'un altre costat, es considera la democràcia parlamentària únicament com un mitjà extern afavoridor de la preparació del "esclat", no s'arriba naturalment a la conclusió lògica de què la lluita per la realització de formes democràtiques és una tasca necessària i primera de la classe obrera, sinó que es continua sostenint que la seua consecució no és sinó una còmoda eventualitat que per descomptat no hauria que rebutjar, però de la que, en cas de necessitat, també es pot prescindir.

Aquestes són, en els fons, les conclusions que extrau el "Proletariat" en la segona part de l'article "Nosaltres i el govern" aparegut en el cinquè i últim número de la seua revista de Varsòvia:

"Si [llegim en aqueix article] el govern, espantat davant els progressos del nostre treball revolucionari, s'aproxima a la nostra més o menys patriòtica burgesia i li fa algunes concessions polítiques-nacionals amb la finalitat d'estimular-la a la lluita contra nosaltres, doncs molt bé. Cert que no protestarem contra aqueixes concessions; ens esforçarem per aprofitar tot allò que hom faça a favor de la burgesia en contra d'ella, en contra del govern."

Una exemplificació encara més evident d'aquesta concepció purament blanquista de les llibertats polítiques és la que palesa l'apartat final de l'article, dedicat a extraure les conseqüències dels dos articles bàsics: "Traiem la conclusió següent: l'estat actual té per a nosaltres una importància essencial i bàsica. En la mesura que l'estat vincula estretament la seua existència amb el manteniment del sistema econòmic establert, defensa les classes privilegiades i oprimeix i persegueix els partits que aspiren a un alliberament social. Destruir l'aparell governamental significa acabar amb l'obstacle organitzat que s'interposa en el camí que condueix a la nostra meta".

Al final, doncs, ja no es parla del govern despòtic, sinó de l'"estat actual"; d'aquesta manera s'identifica sense més la forma peculiar russa de govern amb la institució de l'estat de classe. A més, la tasca del partit socialista consisteix, en primer terme, no en la reforma progressiva de les institucions estatals, sinó en la "destrucció de l'aparell estatal", és a dir, en l'enderrocament immediat del govern basat en el domini de classe en tant que ciutadella del sistema de dominació de la burgesia.

Finalment l'evolució de les concepcions polítiques de què hem parlat apareix amb tota pompa en el més important document de la història del partit, en l'acord formal amb el partit "Narodnaia Volia" de principis de l'any 1884, és a dir, d'una data en què Ludwik Warynski ja havia sigut detingut i havia desaparegut del camp de la lluita. Aquest acord que, com és usual, consagra oficialment la vinculació dels moviments socialistes polonès i rus molt més tard de quan efectivament es va produir, forma parella perfectament amb la crida, que ja coneixem, "als camarades russos". Mostra el llarg camí de girs polítics recorregut pel socialisme polonès en el curt espai de temps que va de finals de 1881 al començament de 1884.

En l'informe dirigit pel comitè central del "Proletariat" al comitè executiu de la "Narodnaia Volia" hi trobem la declaració que "els grups de combat [del partit "Proletariat", RL] entrenats i organitzats en la lluita han de ser utilitzats en el moment oportú en tant que seccions auxiliars per a l'enderrocament del govern establert i la presa del poder absolut pel comitè central. El comitè central es recolzarà en les masses, atès que serà l'únic representant vertader dels seus interessos i realitzarà una sèrie de reformes econòmiques i polítiques a conseqüència de les quals les idees establertes sobre la propietat quedaran completament desacreditades. El comitè central portarà a la pràctica la part del programa socialista que en el moment de la revolució siga realitzable."²³

Ací s'entén clarament l'enderrocament del "govern establert" (prawitelstwo), o siga del tsarisme, com a introducció immediata a la revolució social; la lluita contra el despotisme perd per complet el caràcter de lluita quotidiana sobre el terreny de la societat burgesa; desapareix la distància entre les reivindicacions mínimes i la meta final; entre el programa polític i el programa de la revolució socialista, i l'acció quotidiana es transforma directament en especulació entorn de l'"esclat" cridat a inaugurar ràpidament la revolució social.

En conseqüència, el comitè central continua comentant tots els detalls de l'"esclat", promet no començar la "revolució estatal" (gosudarstwkhennikh pereworot) fins que no reba el senyal que emane del comitè executiu de la "Narodnaia Volia", reclama per a després de la revolució autonomia "en els seus treballs creadors" (sozidatkhelnitx rabotatx), etc.

En poques paraules, malgrat que en una altra part del document s'accentua la perspectiva de la lluita de classes, de l'acció de masses, etc., ens trobem ací davant un programa típicament blanquista. Conseqüentment, el document que consuma la realització pràctica de la idea que es va expressar en la crida "als camarades russos" és al mateix temps el punt final d'una sèrie de canvis graduals del socialisme polonès.

V

Els canvis de concepcions polítiques del partit naturalment s'havien de reflectir en la seua activitat pràctica.

Açò es va manifestar en dos punts essencials: en la desaparició de l'agitació de masses i en la desaparició de l'acció política en general.

Teòricament el partit "Proletariat" es recolzava encara segons els principis del seu programa en la lluita de classes, posant fins al final gran èmfasi en la importància de la lluita de masses i de l'agitació sobre la base dels interessos quotidians.²⁴ Però una vegada es va endinsar en la via de la revolució socialista directa feta per una "minoría decidida", va perdre el vertader fil conductor de la lluita de masses. Ja en la concepció de la tàctica tal com es formula, per exemple, en l'article, que ja hem citat, "Nosaltres i la burgesia", publicat en el tercer número de la revista "Proletariat", a les masses populars no se'ls adscriu fins al moment de la revolució social sinó un paper completament passiu. "La massa s'adona de la seua incapacitat per a dur a terme la revolució, cerca homes en què confie, als que puga deixar la direcció i, mentre, calla." La distribució revolucionària de rols és idèntica, doncs, en aquesta teoria a la de les antigues tragèdies gregues: alguns individus actuen i la massa forma el cor, el ressò passiu dels seus actes.

La tàctica blanquista, per consegüent, transforma el principi que l'alliberament dels treballadors ha de ser obra d'ells mateixos en el següent: l'alliberament dels treballadors ha de ser obra d'un grapat de conspiradors.

D'altra banda, la tècnica de la lluita conspirativa mateixa exclou l'acció de les masses. La conspiració, siga quin siga el seu programa, mai ha sigut, per la seua mateixa naturalesa, ni mai ho serà, cosa de les masses, sinó només d'un petit grup d'individus, el mateix que el terrorisme quan es practica a la llarga en tant que mètode essencial de lluita.

Conseqüentment, l'agitació de masses proclamada pel "Proletariat" havia de quedar-se en mer principi sense aplicació pràctica.

És cert que normalment s'addueixen com prova de l'agitació de masses del "Proletariat" dos coneguts fets en els que va intervenir: l'acció contra l'ordre que va donar al febrer de 1883 el cap superior de policia de Varsòvia, que obligava a una inspecció sanitària de les obreres i la manifestació dels aturats, al març de 1885, en la Schloplatz de Varsòvia.

Però els exemples de què es parla no són capaços de cap manera de sustentar la tesi que el "Proletariat" conduís o estigués en condicions de conduir en Polònia un moviment de masses.

En ambdós casos el partit va demostrar certament que entenia la necessitat de dirigir-se a les masses i defensar-les en casos excepcionals, en situacions que escapaven a la seua voluntat i a la seua iniciativa. En el primer cas el partit va utilitzar amb intel·ligència una ordre aïllada de les autoritats per a llançar un audaç crida a les masses i exigir que l'ordre fos retirada. En el segon cas, situat davant el fet d'una turbulenta manifestació d'una multitud d'obrers sense consciència de la seua situació de classe i desorganitzats, el partit va dirigir a la multitud una crida incitant-la a agrupar-se davall la seua bandera. Però ambdós casos demostren també que el partit "Proletariat", donada la perspectiva tàctica que li era pròpia, no era en absolut capaç d'utilitzar les oportunitats que es presentaven per a inaugurar una agitació de masses duradora. Per a haver fet açò, el partit hauria hagut d'entendre que era missió seua mostrar a les indignades masses obreres una tasca immediata i evident qualsevol, proposar una acció immediatament comprensible per a elles. Això és el que hauria ocorregut si a les ofeses obreres i als obrers acomiadats se'ls hagués dit que el major obstacle en el camí que condueix a la millora de la seua situació material i social és el govern despòtic, la falta de drets polítics per part dels obrers; si se'ls hagués explicat com és d'indispensable l'organització per a la lluita diària, per a la lluita tant contra l'explotació del capitalista individual com també la lluita per la llibertat política contra el govern tsarista. En una paraula: el partit només hauria pogut inaugurar una agitació de masses duradora si des d'un principi hagués tingut un programa de lluita quotidiana (econòmica i política), un programa pensat justament per a l'acció de masses.

Però com el partit aspirava directament a la revolució socialista, i a més a fer-la ell sol, pel seu compte, quedant-li reservat a la classe obrera fins al moment mateix de la revolució el paper d'espectador passiu, no sabia com havia de canalitzar i fer efectiva la indignació de les masses, indignació que era per a ell una sorpresa.

Al mateix temps, aquests dos exemples demostren, amb la diferència notable que separa un d'un altre, fins a quin punt el partit s'havia anat allunyant a poc a poc de la perspectiva socialdemòcrata i com, per consegüent, havia anat perdent el contacte amb les masses.

En el primer cas, en la crida a les obreres de l'any 1883, no trobem ni la més mínima conclusió política d'un objecte tan apte per a això com ho era l'ordre de les autoritats del govern tsarista, però trobem almenys encara una indicació tangible relacionada amb l'acció pràctica, a saber: una incitació a la formació de sindicats d'empresa i de caixes de resistència.²⁵

En la segona crida, aquesta de 1885, a la manifestació en la Schlo-platz, ja no hi trobem cap referència a cap objectiu pròxim i més pràctic; el partit cridava als qui havien sigut acomiadats del seu treball, als que cridaven pels carrers de Varsòvia pa i treball, a portar a la pràctica la societat socialista (açò, naturalment, de la manera més tosca i demagògica).²⁶

D'aquesta manera el partit mateix exclou les masses de la lluita directa al terreny polític i econòmic, assumint ell en nom seu plens poders per a actuar.

Necessàriament mentre el "Proletariat" anunciava ininterrompudament agitació de masses, havia de limitar-se cada vegada més a la propaganda en petits cercles i com a màxim a pescar alguns individus de la massa per a fer-los entrar en l'organització del partit clandestí.

No obstant això, en contraure's d'aquesta manera la lluita política del "Proletariat" i quedar-se en especulacions sobre l'"esclat" i en limitar-se la seua agitació als petits grups de militants, la completa decadència de la lluita política era, després d'un temps, inevitable.

La sort del "Proletariat" es va veure influïda a més particularment per una circumstància. L'activitat conspirativa, que es dirigeix a l'enderrocament del govern i a la presa del poder, es caracteritza perquè en general només pot ser utilitzada allí on rauen les autoritats centrals de l'Estat, els més importants òrgans del govern. La "presa del poder" pot imaginar-se, en el millor dels casos, a Petersburg, però no a Varsòvia, donat el seu paper subordinat i provincial en l'aparell d'Estat rus. Si en una acció d'aquest tipus la província estava destinada a exercir durant l'"esclat" un paper auxiliar, llavors fins que aqueix moment arribés el seu paper quedava reduït a l'espera passiva i a l'agitació al si de petits grups. Igualment el terror sistemàtic, que era l'activitat principal de la "Narodnaia Volia" i que tenia com a finalitat la desorganització del govern, només es podia utilitzar naturalment contra els més importants representants del poder central, o siga, a la capital de l'estat, i no contra sàtrapes

provincials de segona o de tercera fila (llevat que es tractés d'una acció de càstig per excessos molt singulars).

No obstant això, la cosa és completament distinta si ens col·loquem en la perspectiva de la lluita de masses contra el tsarisme i per les llibertats democràtiques tal com l'entén la Socialdemocràcia. Sens dubte, també a aquest respecte la Rússia estricta exerceix el paper decisiu i de major influència. Però com en aquesta perspectiva només l'acció directa de la classe obrera mateixa pot fer caure el tsarisme, és precisament la lluita del proletariat en tot el territori de l'estat rus la condició indispensable d'una victòria duradora. Com és la classe obrera mateixa i no un grapat de dirigents conspiradors socialistes qui està cridada a realitzar els resultats de la victòria sobre el tsarisme, així com la llibertat democràtica, resulta incondicionalment necessari el màxim desenrotllament possible de la consciència de classe política en tots els cercles i grups del proletariat de Rússia.

Llavors, els socialistes polonesos, presos en la seua perspectiva conspirativa, es veien des d'un principi forçats a romandre passius, a assumir el paper de testimonis muts, a convertir-se en serfs de la "Narodnaia Volia" russa. No obstant això, cal afegir-hi que també la "Narodnaia Volia" en l'època en que el partit "Proletariat" s'alià fermament i formalment amb ella per a conduir una lluita comuna es trobava lliscant ja per un pla inclinat. Des de l'atemptat contra Alexandre II la seua història va ser la d'una progressiva decadència. A partir de meitat dels anys vuitanta es fa perceptible en el moviment rus la dissolvent influència de les inevitables dificultats en què es col·loca un partit conspiratiu que no té força per a dur a terme atemptats terroristes i que, per tant, comença a viure d'allò que hom parla d'atemptats o dels intents duts a terme en condicions desfavorables.

Així, doncs, en aturar-se les coses a Rússia, que era l'únic lloc on podia realitzar-se l'acció, a Polònia, naturalment, el moviment havia de començar molt prompte a retrocedir. I en realitat el "Proletariat" no va practicar res d'aqueix terror de què tant parlava en la seua agitació dels últims anys. Els únics actes terroristes van ser dos atemptats contra el traïdor Sremski i la mort dels traïdors Helszer i Skrzypczynski. Però l'eliminació d'espies i traïdors en cas de necessitat i quan és possible és un acte d'autodefensa en les condicions polítiques del tsarisme i res té en comú amb el vertader programa i la tàctica terrorista.²⁷

En realitat el terrorisme es va quedar en la història del "Proletariat" en mera intenció i no es va convertir mai en acció política.

VI

Hem considerat fins ara l'activitat del "Proletariat" des de dos punts de vista: el del programa polític, tal com es va conformar en poc de temps i davall la influència de la "Narodnaia Volia" russa, i el del treball pràctic en la forma que preveia el programa polític.

A banda, la tàctica el partit "Proletariat", com sabem, es diferenciava del seu germà rus en què acceptava decididament la teoria de Marx i Engels i aquesta diferència es palesava ja en el seu programa de 1882, com també en el seu acord amb la "Narodnaia Volia" de 1884 i, finalment, en la seua activitat propagandística fins que va desaparèixer. En la fonamentació general del socialisme, el "Proletariat" va ser fins a l'últim moment un adepte de la Socialdemocràcia europea i, amb més exactitud, de l'alemanya.

Aquest fet en si mateix no estava en contradicció amb el caràcter conspiratiu del "Proletariat". El blanquisme, que en realitat no és cap teoria i que no té una teoria pròpia del desenrotllament social, pot adir-se més o menys d'acord amb qualsevol teoria socialista.

És, per exemple, un fet extremadament interessant el que, com ja va posar de relleu Frederic Engels, el primer manifest en què els obrers francesos acceptaren el "comunisme alemany" com la teoria del socialisme científic, fos precisament el programa dels blanquistes francesos de l'any 1874, esmentat més amunt.²⁸

Tot i que inicialment les concepcions bàsiques del "comunisme alemany" (el materialisme històric, la teoria de la lluita de classes i la teoria del desenrotllament gradual de la societat) harmonitzaren poc amb la tàctica de l'arbitrària "execució" de la revolució i amb la creença en l'omnipotència del poder

polític, per al socialisme francès de totes maneres aqueixa unió va ser un enorme progrés que va inaugurar una nova època en la història d'aqueixa influent fracció del moviment obrer de França.

A partir d'aquell moment els blanquistes francesos van anar apropant-se cada vegada més a la Socialdemocràcia, no sols en la teoria sinó també pel que fa a la concepció de les tasques immediates. Ja en els anys noranta el partit d'Édouard Vaillant era "blanquista" només pel nom, sent en realitat un partit plenament socialdemòcrata. La recent fusió completa d'aquesta organització amb el partit dels marxistes francesos ha vingut a consumir l'evolució natural d'un camí iniciat pels blanquistes ja en els anys setanta.

Per al socialisme polonès, no obstant això, el punt de partida del qual havia sigut el "comunisme alemany" al començament dels anys vuitanta, la unió de la teoria marxista amb la tàctica blanquista de la "Narodnaia Volia" no va ser cap pas endavant en la seua pròpia evolució ni li va donar la primacia al si del socialisme rus de l'època. Abans bé, el socialisme polonès va perdre en comparació amb el rus molt en allò tocant l'homogeneïtat interna i la conseqüència.

De fet, si ben és cert, com dèiem, que el blanquisme no es va convertir en la seua pròpia pàtria, a França, en cap teoria de la societat, carència aquesta que l'obligava a acollir teories estranyes i fins i tot contradictòries amb la seua pròpia essència, l'única excepció de què podem parlar a aquest respecte és, precisament, el socialisme rus.

Ací, a causa de la coincidència d'una sèrie de circumstàncies particulars, la tàctica blanquista es va fer per primera i única vegada en la seua història amb una teoria específica del desenrotllament social que li va donar (almenys aparentment) una determinada base material, una espècie de concepció del món, històrica i social, tancada. Aquesta base va ser precisament la teoria del "Narodnitxestvo".

El blanquisme se sustentava, com sabem, en la suposició que l'enderrocament del sistema de govern establert i la implantació del socialisme és possible a voluntat, però sense poder invocar per a això cap altra legitimació més que el decisiu poder de la violència política. La teoria del "Narodnitxestvo" omplia feliçment aquesta llacuna si no amb una teoria general de la societat sí, almenys, amb la teoria específicament russa de la "obstxina".

Els populistes, en veure en les restes de la propietat comunal russa (que, *nota bene*, com ja fa temps ho han demostrat investigacions científiques, és un sistema purament estatal, fiscal, lligat a la servitud) la base natural de l'economia i l'ànima dels camperols russos, pensaven ells haver trobat en les restes de l'"obstxina" el punt d'Arquimedes per a la immediata implantació del socialisme a Rússia. La possibilitat d'eludir totes les fases de desenrotllament en l'esperit de l'acció blanquista va trobar aquí per tant la seua aparent justificació en la peculiar conformació de l'agricultura russa, respecte a la qual el desenrotllament de la producció capitalista i de la societat burgesa semblava ser quasi una desviació del camí més immediat i breu vers el socialisme.

En prendre la "Narodnaia Volia" aquesta explicació del desenrotllament social de Rússia dels populistes, la seua concepció de l'acció immediata i de les tasques del socialisme es va col·locar, per així dir, en sòl ferm. Fins a quin punt la teoria del camí peculiar de Rússia era falsa ho sabem ja gràcies a la multilateral anàlisi continguda en les publicacions del grup rus "Osvoboshdenikhe". Però del que es tracta ací no és de si aqueixes concepcions són o no correctes, sinó de la seua concordança amb la tàctica peculiar dels terroristes russos.

De fet, si la base econòmica i social per a la realització de l'ideal socialista estava ja donada (davall la forma de l'"obstxina") en el marc de la societat russa, no es necessitava naturalment més que controlar la maquinària estatal i suprimir l'obstacle per al desenrotllament espontani del socialisme, és a dir, l'autocràcia. Si, d'un altre costat, l'ideal comunista es trobava ja inscrit com un instint natural i innat en l'esperit i en l'ànima del poble, llavors al partit socialista no li quedava més que cridar el poble a la presa del poder i de les decisions; qualsevol agitació particular destinada a l'esclarament i organització de les masses era supèrflua.

D'aquesta manera, la tàctica de la "Narodnaia Volia" formava amb la seua fonamental teoria del desenrotllament històric peculiar de Rússia, en certa manera, una unitat tancada. La situació era

completament distinta en el cas del partit "Proletariat". Ací la tàctica estava obertament en contradicció amb els principis generals del socialisme que el partit acceptava i propagava.

Si els socialistes russos volien assolir el socialisme per mitjà de l'"obstxina" saltant per damunt de tota l'època de la societat burgesa, els socialistes polonesos, que per la seua banda derivaven la justificació de la seua existència del sistema capitalista que imperava en les relacions economicosocials de la Polònia del Congrés, el que volien era saltar per damunt de la fase parlamentària-burgesa que és la conseqüència natural i el correlat polític de l'economia capitalista desenrotllada.

Mentre la "Narodnaia Volia" especulava amb l'existència d'idees comunistes innates en els camperols russos, el "Proletariat", que de totes maneres comptava amb la formació d'una consciència socialista entre el proletariat industrial polonès, rebutjava al mateix temps les condicions polítiques davall les que podia desenrotllar-se (i només davall elles) correctament aqueixa consciència en la lluita de classes. D'aquesta manera, la concepció marxista del món en compte de venir a demostrar la superioritat del socialisme polonès sobre el socialisme "innat" rus, el que va fer va ser destacar en ell tota una sèrie de contradiccions internes.

D'un altre costat, la contradicció que resultava de la unió de la tàctica blanquista amb la teoria del socialisme científic havia de produir, donades les peculiars formes polítiques del tsarisme sota què actuava el "Proletariat", resultats completament oposats als de França. A França, en ser el camp d'acció del socialisme els anys setanta i després la Tercera República, és a dir, una formació burgesa en el seu més ple desenrotllament polític, el desdeny blanquista envers els "tornejos parlamentaris" i anàlegs "compromisos" s'havia de quedar, donada l'existència de totes les condicions per a una extensa lluita de classes diària, en una mera frase si fa o no fa inofensiva. Ací la teoria, a què els socialistes es veien inconscientment conduïts pas a pas per la praxi de la vida política i de la tempestuosa lluita de classes cada vegada més desenrotllada, havia de vèncer després d'un temps i eliminar la tàctica que la contradigués. Açò, com ja hem dit, va ocórrer també realment.

En la Polònia del Congrés, al contrari, sota les condicions del govern absolutista del tsar, el desdeny envers el "liberalisme burgès" no era expressió de la decepció, més exactament, de la insuficient comprensió del valor històric de les formes democràtiques ja assolides, sinó expressió de la indiferència respecte a assolir-les.

Però donat el fet que precisament l'eliminació del tsarisme i la conquesta de formes democràtiques és una qüestió vital per al moviment socialista en l'estat rus, la tàctica del "Proletariat", que marginava, malauradament, aquesta qüestió vital, estava cridada a tenir una influència decisiva. A diferència de la història dels blanquistes francesos, en el cas polonès la tàctica estava destinada a anul·lar la idea que es propagava i que n'estava en contradicció, o, per dir-ho amb major exactitud, remodelaria tots els conceptes de la teoria a la seua conveniència.

La tasca de l'historiador i del crític de les teories socials seria en realitat molt senzilla i simple si les paraules i els conceptes tinguessen sempre els mateixos continguts d'idees, per així dir-ho cristal·litzades, si els conceptes fossen mitjans de pagament per a valors ideals sempre idèntics. En realitat les coses són completament distintes i en certa manera podria dir-se, encara que sone a paradoxa, que res dóna una imatge més inexacta del contingut ideal del passat d'un partit que les seues pròpies paraules.

Si hom volgués enjudiciar el partit "Proletariat" només basant-se en les idees sobre els fonaments i tasques del socialisme que apareixien en les seues publicacions, quedaria sorprès per l'èmfasi amb què fins al final repetia formulacions tretes del vocabulari teòric del marxisme. Però com ja sabem de quina forma concreta aplicava el "Proletariat" els seus principis generals i coneixem les conclusions que en treia per a la seua activitat, sabem que amb el temps es va arribar a què el partit expressés en llenguatge marxista continguts completament no-marxistes.

El "Proletariat" reconeixia, d'acord amb el *Manifest Comunista*, que la vertadera base per al moviment socialista i per a la realització del socialisme és la "societat burgesa". Però per aquesta entenia únicament l'aspecte econòmic (la forma de producció capitalista) i no també el polític (el domini immediat de la burgesia en el govern i en la legislació). Al mateix temps contemplava

l'existència de l'economia capitalista en determinades proporcions com la base del socialisme, però no la seua evolució. Considerava el capitalisme com a estat, no com a procés.

El "Proletariat" reconeixia també l'organització de la classe obrera com la garantia de la realització de la revolució socialista. Però per organització entenia la conjunció de les masses obreres només en el moment de la revolució social, no per a la lluita quotidiana contra les classes dominants. Considerava possible l'organització de les masses per mitjà de la propagació de la idea de la inevitabilitat de la revolució, però no l'organització gradual durant la lluita pels interessos de tots els dies. En una paraula: entenia l'organització de la classe obrera com el producte artificial de l'agitació socialista i no com el producte natural, històric, de la lluita de classes a què l'agitació socialista no fa sinó aportar la consciència.

El "Proletariat" acceptava certament la "lluita de classes" en tant que l'alfa i l'omega del socialisme, però per ella entenia principalment la lluita del proletariat contra la burgesia davall la forma d'una revolució, i confonia, així, un moment del procés històric amb el procés en el seu conjunt.

Conseqüentment amb tots aquests canvis en els conceptes, també el de "revolució social" significava per al "Proletariat" quelcom completament distint que per a la Socialdemocràcia. Per a ell significava no el resultat polític de la maduresa de les forces productives fent saltar els grillons del capitalisme, sinó únicament el resultat d'una aplicació arbitrària de la violència política per part d'una petita minoria de socialistes que arrosseguen el poble pel descontentament d'aquest amb l'ordre establert i per la seua ànsia d'un canvi que millore la seua situació.

D'aquesta manera, en el curs del gradual canvi que es va operar en els socialistes polonesos, les seues concepcions teòriques inicials esdevingueren un pensament en què el vertader contingut havia desaparegut per complet i havia sigut omplert amb continguts blanquistes.

VII

Com és usual en aquests casos, com menys queien en sòl favorable les concepcions tàctiques que el "Proletariat" havia fet seues, com menys possibilitats d'aplicació trobaven, més crispades i estentòries s'expressaven aqueixes mateixes concepcions tàctiques en les consignes difoses pel partit. Particularment en desaparèixer amb el temps de l'escena, a causa de la persecució policíaca, la vella generació d'activistes del "Proletariat", quan l'agitació del partit es va fer més feble al país i malgrat el sacrifici de totes les forces d'individualitats valentes que van lluitar fins al final per la bandera del "Proletariat" aqueixa agitació necessàriament es va haver de reduir a un estèril treball a mínima escala, aleshores es va estendre amb rapidesa en la literatura del partit la frase "revolucionària" vulgar desposseïda de qualsevol reflexió teòrica de més profunditat. Ja la "Przedswit" de 1885 va acollir una apoteosi completament buida de la violència en indagar, per exemple, en nou llargues columnes la qüestió de l'execució del rei i discutir amb tota serietat el problema de si calia matar el sobirà immediatament al començament de la revolució com a culminació d'un judici popular o si era més pràctic començar la revolució ja amb l'execució del sobirà.²⁹

Sens dubte cap socialista, amb l'excepció de gents fantasiadores del tipus de Bernstein, es lliura avui a la il·lusió que una revolució política qualsevol, però seriosa, i menys encara una revolució socialista és possible fer-la per la via "legal" i pacífica, sense fer-hi ús de la violència per a derrocar el poder contrarevolucionari. Ningú negarà tampoc que en una època revolucionària es pot presentar la necessitat d'eliminar una testa coronada, com va ser el cas de Lluís XVI, qui en incórrer en alta traïció conspirava amb l'enemic exterior del país, amb el que s'havia convertit en el punt de suport del partit contrarevolucionari i en un seriós perill per a la sort de la revolució. Però declarar *a priori* "portar al patíbul les dinasties regnants" com a atribut inevitable i importantíssim de tota revolució popular és indubtablement una idea original. Sense voler-ho es pensa en les paraules que una vegada va pronunciar Engels referint-se als excessos revolucionaris dels blanquistes francesos: "A tals criaturades s'arriba quan gents en els fons de bon cor se senten cridades a fer valdre terriblement una necessitat imperiosa." Però la "criaturada" dels revolucionaris polonesos en l'exili tenia de totes maneres una causa millor. Per mitjà d'aquestes idees terriblement "revolucionàries" penetrava la llum de l'esperança en el molt pròxim "esclat" de la revolució social (en el tsarisme rus!) i, més encara, la creença manifesta en què, sobretot, una aplicació suficient i adequada de la violència constituïa la garantia que la revolució triomfaria. Els detalls de l'aplicació de la violència física en la revolució futura, que des del punt de vista de l'avanç cap al socialisme són de moment

una qüestió prou secundària i que de fet avui no suposen ja per als adults cap problema d'investigació, aqueixos detalls exercien per als conspiradors el paper de major importància. La fe en l'omnipotència de l'element polític, que constitueix el punt de partida del blanquisme, adopta en una agitació vulgaritzada la forma de la fe en l'omnipotència de la pura prepotència física: barricades, "efusions de sang", "dalles i tridents".

Un símptoma no menys característic és també, per exemple, la segona idea que apareixia en el "Przedswit" d'aquella època, a saber: la seua agitació a favor de la "formació especialitzada" dels treballadors amb la finalitat de capacitar-los per a l'organització de la producció "el dia següent de la revolució".³⁰

Els teòrics del "Przedswit" no comprenien que des del punt de vista tècnic la producció socialista madura ja al si del capitalisme, que a conseqüència d'açò el proletariat victoriós pren la seua organització de forma ja acabada de la societat burgesa per a continuar construint sobre la base històricament determinada, reformar les relacions de propietat, etc. Per aquesta raó suposaven, probablement, que "després de la revolució" caldria fer quelcom així com *tabula rasa* de l'economia anterior i que sobre els seus fonaments calia organitzar una nova producció seguint el pla pensat "millor", amb forces unificades (els actuals sabaters, fusters, manyans, etc.).

Açò no és més que la transposició a l'esfera econòmica de la concepció purament mecànica de la revolució socialista i de la seua "execució" artificial que se sustentava en l'esfera política. I no se sap quina palesa més crassament la ruptura completa amb la teoria del desenrotllament social i amb el materialisme històric, si la suposició que la "revolució" i la victòria del proletariat siguen possibles abans que el procés productiu haja arribat a tal grau de socialització i les forces productives estiguen tan desenrotllades com perquè baste un acte polític de la revolució per a fer saltar els grillons de la societat burgesa que els entorpeixen, o la creença en què el "pla" d'aqueixa organització socialista de la producció pot pensar-se ja ara en qualsevol moment i aplicat especialment a qualsevol sector de la producció.

La preocupació per la preparació puntual de tècnics per a l'ordre social futur és la consumació lògica de la preocupació pels "patíbuls" per a les dinasties actualment regnants; tot açò no dona sinó la imatge de la més completa degradació de la teoria socialista portada fins a les planures de la vulgaritat.

Després de 1886 el grup editor en l'estranger de "Przedswit" i de "Walka Klas", abandonat a la seua pròpia sort, va començar, com un ressort que s'hagués soltat del seu mecanisme, a saltar de dalt a baix per les més contradictòries concepcions teòriques amb temps per a xapotejar entre unes i altres durant una temporada (com per exemple en el fullet titulat *Als oficials de l'exèrcit rus*) fins i tot al fang del paneslavisme comú per a després agitar-se cada vegada més furiosament, apuntar-se a totes les modificacions de les conviccions polítiques, fins que finalment, amb tremend impuls, es va sortir de l'antiga via per a fer una vistosa cabriola en l'aire i anar a clavar-se definitivament al tarquim del nacionalisme. Però la sort del "Przedswit", a partir dels anys 1886/1887, no pertany ja a la verdadera història del moviment socialista polonès sinó, més aïna, a la història dels desvaris de l'exili.

L'evolució ideològica del socialisme polonès durant el primer període finalitza pròpiament l'any 1884, és a dir, en el moment en què el gir del partit "Proletariat" cap al blanquisme mostra totes les seues conseqüències.

L'últim raig de llum projectat sobre la imatge de la història espiritual del partit "Proletariat" i que recorda l'època de floriment inicial del socialisme polonès són les últimes paraules de Warynski, pronunciades per ell no enmig de la febril activitat d'una revista de partit o davant una assemblea de revolucionaris, sinó després d'una estada de 28 mesos a la presó, rodejat per un tropell de gendarmes i confidents, a la sala on se'l va jutjar en 1885.

D'aquest discurs sembla poder deduir-s'hi amb tota certesa que almenys aquest destacat representant del pensament socialista de Polònia no va experimentar personalment el canvi radical quant a idees polítiques que és possible constatar en el moviment socialista polonès d'aquella època. Malauradament ens falten dades que ens permeten separar amb claredat el pensament i l'activitat de Warynski de l'activitat col·lectiva del seu grup, de manera que no ens és possible fixar amb exactitud la seua actitud respecte a l'evolució clarament blanquista que es va fer perceptible durant la seua

llibertat l'any 1883. Ens sembla improbable la suposició que davant aquests fenòmens Warynski es pogués mantenir completament allunyat de la influència de la "Narodnaia Volia". Entre els documents del procés dels "Proletaris" no ens han quedat, en particular, testimonis de les seues idees d'aleshores sobre les tasques polítiques dels socialistes. Però de la redacció del seu discurs, que es troba entre aquests documents, s'hi dedueix amb plena seguretat que Warynski no va fer ni el menor pas encaminat a la vulgarització de la teoria socialista en els seus trets essencials, que els fonaments de la seua concepció del món van ser fins al final les concepcions generals de la teoria marxista (amb la seua vertadera profunditat i amb tota la seua serietat teòrica).

I allò del discurs de Warynski que més salta als ulls és sobretot la seua característica accentuació del paper actiu de la classe obrera en el moviment socialista, la seua accentuació de la lluita de classes quotidiana.

"En xafar la classe obrera l'arena política [diu Warynski] hauria d'oposar organització a organització i dirigir la lluita per determinats ideals contra l'ordre social establert. Aquesta és la tasca de la classe obrera en lluita davall la bandera del socialisme. Ella és la contrapartida d'altres classes socials i frena les tendències reaccionàries. El partit obrer aspira a una transformació radical de l'ordre social i condueix al mateix temps els treballs preparatoris per a això. El seu deure consisteix en impulsar els treballadors a una conscient percepció dels seus interessos i cridar-los a què defensen amb tenacitat els seus drets. El partit obrer desperta la disciplina de la classe obrera, l'organitza i la condueix a la lluita contra el govern i les classes privilegiades."

És característic el fet que Warynski només parle del terror com d'un instrument en la lluita diària per la consecució de condicions més lliures per a l'organització i l'acció de masses. No obstant això, nega categòricament el paper del terror com a mitjà per a la realització de la revolució social: "Haver d'actuar violentament [diu] és una conseqüència trista, però inevitable, del defectuós ordre social actual. El terror econòmic no és de cap manera mitjà per a complir les nostres tasques socials; però en determinades condicions és l'únic mitjà de què es disposa en la lluita amb tot el pitjor que hi ha en el sistema social actual."

Tot i que aquesta consideració de la tàctica de la lluita econòmica era completament equivocada, no hi ha cap dubte que també en aquest punt les il·lusions de Warynski respecte als resultats positius del terrorisme no provenien del fet que veïés la lluita socialista amb ulls de conspirador, sinó sorgien d'una errònia avaluació dels mètodes pràctics de la lluita de classes. Com a prova pot servir el fet que Warynski cite la tàctica inicial dels sindicats anglesos al començament del segle passat. Aquesta tàctica era el resultat de les condicions polítiques que llavors regnaven en Anglaterra i que feien impossible l'organització oberta i la lluita sindical. I al mateix temps aqueixa tàctica era un mètode per a la consecució de les llibertats necessàries per a aqueixa lluita.

No obstant la importància recau sobretot en l'èmfasi que posa Warynski en el seu discurs en el paper dels elements objectius del desenrotllament social peculiar. A la vista d'aquest desenrotllament al partit socialista li corresponia exercir principalment el paper d'aclaridor del sentit històric de la lluita de classes impulsada per la classe obrera.

"Sabem [deia] que els antagonismes socials creixents i que els tumors pestilencials que s'estenen en el cos social conduiran inevitablement a un esclat. Sabem també què terrible desolació es desencadena quan la misèria de les masses populars es porta als límits extrems de la desesperació i es llancen amb força irresistible els elements salvatges contra l'ordre establert. Precisament per això és tasca nostra preparar la classe obrera per a la revolució, fer-la conscient del seu moviment, incorporar-la al marc de la disciplina del partit i formular un programa determinat de mitjans i fins."

"No estem per damunt de la història; estem subjectes a les seues lleis. La revolució a què aspirem és per a nosaltres el resultat de l'evolució històrica i de les condicions socials. L'hem previst i ens esforcem perquè no ens trobe desprevinguts."

De forma completament categòrica rebutja per fi Warynski la tàctica de la preparació immediata de la revolució social, de l'"esclat".

"Hem organitzat [deia] la classe obrera per a la lluita contra l'ordre social actual. No hem organitzat cap revolució, sinó hem organitzat per a la revolució."

Després de caracteritzar els fins i els principis del partit "Proletariat" exclamava Warynski: "¿Que hom pot dir de la nostra activitat que constituïska una conspiració, que haja sigut ordida amb l'objectiu de procedir a un enderrocament violent de l'ordre estatal, econòmic i social existent?"

Si ens basem en la nostra anàlisi sabem ja que en el moment en què Warynski pronunciava aquestes paraules, el seu partit es trobava molt allunyat de les idees per ell exposades. La idea matriu de l'activitat de Warynski, és a dir, la unificació ideològica del socialisme polonès amb el socialisme rus conduïa, una vegada portada a efecte, després de la fundació del partit "Proletariat", a conseqüències que ja eren visibles en la seua època. No obstant això, Warynski ni les va preveure ni en va ser conscient.

Però si contemplem en l'actualitat la història del partit "Proletariat" en el seu conjunt, hi reconeixem una evolució completament lògica.

Les relacions socials de Polònia, conformades per un capitalisme fortament desenrotllat i per la influència europeu, van conduir el socialisme polonès ja en 1881 a punts de vista socialdemòcrates. El principi del programa comú i de la unitat d'acció amb el socialisme rus que es derivava d'aquella perspectiva socialdemòcrata va exposar el socialisme polonès en els anys vuitanta a la influència de la "Narodnaia Volia". Aquesta influència el va situar en una via blanquista que hauria de significar per a ell, junt amb el socialisme rus, la desaparició al cap de pocs anys.

Amb això es tanca el primer capítol de la història de la ideologia socialista en Polònia; les conseqüències que se'n poden extraure *a priori* amb tota certesa són, en el cas que el socialisme polonès torne a alçar cap i per a seguir les pròpies tendències del seu desenrotllament intern, les que corresponen a les condicions socials de la Polònia del Congrés: ha de retornar a les posicions socialdemòcrates; per un altre costat, es pot afirmar que el desenrotllament del moviment socialdemòcrata quedarà assegurat per sempre en la Polònia del Congrés només quan el socialisme rus se situe igualment al terreny de la Socialdemocràcia.

La primera d'aquestes condicions ha sigut complida en els anys d'estancament del moviment socialista que van sobrevenir després de la dissolució de la "Narodnaia Volia" quan el socialisme polonès, alliberat de les influències de les teories "autòctones" russes, es va convertir ja al començament dels anys noranta en un moviment de masses arribant prompte (l'any 1893) a plasmar-se formalment amb l'organització de la Socialdemocràcia del Regne de Polònia.

La segona condició ha sigut realitzada pel moviment de masses del proletariat industrial de Rússia, el qual, sorgit a mitjan anys noranta, ha arrabassat d'una vegada per sempre qualsevol base material a les teories "natives" del socialisme, teories que fa ja molt de temps que havien sigut refutades per la crítica dels marxistes russos. El proletariat industrial ha creat per a un partit socialista una ferma base a Rússia.

Edita: ***Germinal – nucli en defensa del marxisme***

Per a posar-te en contacte amb nosaltres: germinal_1917@yahoo.es

Visita la nostra pàgina: www.grupgerminal.org

¹ "Z Pola walki", Ginebra, edició "Walca Klas", 1886, p. 27.

² "Z Pola walki", Ginebra, edició "Walca Klas", 1886, p. 29.

³ 1 c., p. 32.

⁴ "Równosc", any I, nº 1, octubre de 1879.

⁵ "Równosc", any I, nº 2, novembre de 1879.

⁶ Informe de la reunió internacional celebrada en ocasió del cinquanta aniversari de l'aixecament de novembre. Ginebra, 1881, p. 77.

⁷ 1 c., p. 83.

⁸ "Równosc", any II, nº 1, novembre de 1880.

⁹ "Równosc", any II, núms. 3 i 4, gener i febrer de 1881.

¹⁰ "Predswit", any I, núms. 3 i 4, octubre de 1881.

¹¹ És característic, a aquest respecte, el següent fragment de l'article de K. Dluski "Patriotisme i socialisme": "La idea de socialisme és més àmplia i comprensiva que la de patriotisme. S'aparta del terreny de les relacions polítiques, en el que se situa el patriotisme, i reivindica, partint de bases econòmiques, una transformació de les relacions socials. I considera les condicions econòmiques només com a teló de fons davant el qual s'agrupen totes les altres relacions i interessos que afecten la vida de les societats i dels individus" ("Równosc", any I, núm. 2, novembre de 1879).

¹² Internationales aus dem Volksstaat. Soziales aus Russland de Frederic Engels, Berlín, 1894, p. 69.

¹³ Confirmen açò unes paraules que llegim en "Równosc": arran de l'article sobre Alexandre II publicat el 13 de març (de 1881), "Równosc" analitza el programa de "Narodnaia Volia" i li atribueix "una moderada reivindicació de la monarquia constitucional". Els autors de l'article del 13 de març, segons "Równosc", no volien una altra cosa que compromisos. "El que volem, allò que vol "Narodnaia Volia", són canvis polítics en el règim actual" ("Równosc", any II, núms. 5 i 6, març i abril de 1881).

¹⁴ Internationales aus dem Volksstaat, pàgs. 41 i 42.

¹⁵ "Z Pola walki", pàgs. 30 i 31. També, "Przedswit", any II, nº 4, octubre de 1882.

¹⁶ Les principals reivindicacions són les següents:

1) Tota Alemanya ha de ser declarada República, única i indivisible.

4) El poble en la seua totalitat ha de ser armat.

11) Tots els mitjans de transport: trens, canals, vaixells de vapor, carreteres, servei de correus, etc., han de ser presos a càrrec per l'estat. Han de ser convertits en propietat estatal i posats a disposició (gratuïtament) de la classe sense recursos.

16) Creació de tallers estatals. L'estat ha de garantir la subsistència de tots els treballadors, i prendre a càrrec seu aquells que estiguen incapacitats per al treball.

17) L'ensenyament (popular) ha de ser gratuït.

Revelacions sobre el procés de Colònia a uns comunistes, de Karl Marx. Introducció de Frederic Engels, 1885, ps. 11 i 12.

¹⁷ "Przedswit", any II, nº 17, 14 de maig de 1883. La redacció de "Przedswit" declara no estar totalment d'acord amb les idees expressades en les "Conclusions" abans citades. Però a nosaltres ens interessaven ací, sobretot, les idees dels activistes que actuaven llavors al país. A més, la redacció de "Przedswit" no reproduïx detalladament aqueixes opinions discrepantes, de manera que falta base per a qualsevol conclusió.

¹⁸ Citat en "Internationales aus dem Volksstaat, Soziales aus Russland", p. 50.

¹⁹ "Kalendar Narodnaia Volia", p. 5.

²⁰ "Internationales aus dem Volksstaat, Soziales aus Russland", p. 50.

²¹ "Proletariat", nº 2, 1 d'octubre de 1883. De Rússia.

²² "Internationales aus dem Volksstaat". Manifestacions de dos evadits, p. 45.

²³ "Wjestnik Narodnoj Woli", nº 4, 1885, p. 242.

²⁴ En l'esmentat acord del Comitè Central amb el Comitè Executiu de "Narodnaia Volia", trobem el paràgraf següent: "D'aquesta manera, l'activitat del Partit es redueix, fonamentalment, a la propagació entre els treballadors de la consciència de la seua diferència social, mitjançant la propaganda socialista d'una banda i, d'una altra, mitjançant l'agitació a partir dels interessos més immediats i quotidians de les masses, i mitjançant la lluita organitzada, pels esmentats interessos, amb les classes privilegiades i amb el govern, resultat de tot això ha de ser la desorganització de l'aparell estatal". 1 c.

²⁵ Cada fàbrica, cada taller, cada magatzem, han d'unir-se. Creeu caixes de resistència, per a ajudar les companyes perseguides per la seua lluita, i perquè, un jorn, pugueu abandonar massivament els vostres tallers i obligar els vostres "senyors" a pactar ("Przedswit", any II, nº 15, 10 d'abril de 1883)

²⁶ Després d'explicar l'aspecte econòmic del govern burgès i el caràcter anàrquic d'aquest, la crida diu: "Però prou ja! També nosaltres volem tenir drets humans. Arrabassem als forts els seus privilegis i distribuïm justament nosaltres mateixos el treball i el seu producte.

Companys! Aquest és el nostre objectiu. Hem de comprendre d'una vegada ja que únicament l'assolirem quan ens donem la mà i ens enfrontem, tots plegats i d'acord, als nostres enemics, davant dels quals serem cada vegada més fort i temibles. I, encara que la victòria haja de costar-nos moltes víctimes encara, el futur ens pertany! Cridem a tots els nostres germans treballadors a unir-se, en nom dels drets humans, al voltant d'una bandera, al voltant d'una consigna: "Llibertat, fàbriques i terra". Exhortem la gent de bona voluntat a lluitar contra el jou que oprimeix la humanitat. Una vegada més, proletaris de tots els països, uniu-vos! ("Walka klas" [lluita de classes] any I, números 10, 11 i 12, febrer, març i abril de 1885).

²⁷ Warynski afirma açò clarament en la seua declaració davant el tribunal, en què rebutja les afirmacions del fiscal, que atribueix a Proletariat l'ús del "terror extrem i intern": "S'entén per terror aquells actes violents dirigits contra persones que encarnen una determinat sistema polític. De cap manera pot ser usat el nom de terrorisme per a allò que el fiscal vullga anomenar terror extern i intern, és a dir, l'ajusticiament d'espies i traïdors. Amb l'existència d'una organització secreta apareix la necessitat d'usar determinats mitjans per a la seguretat. Açò és tan natural que, als estatuts de la famosa societat secreta del II-luminats, a què pertanyen testes coronades i inclusivament papes, existia un paràgraf en què s'establí la pena de mort per al delictes de traïció". ("Z pola walki", p. 149)

²⁸ "El segon punt del programa [d'aquest grup, escriu engels, RL] és el comunisme. Ací ens sentim ja com a casa, doncs el vailex en què naveguem s'anomena *Manifest Comunista* publicat en febrer de 1848." Ja a la tardor de 1872, els cinc blanquistes separats de la Internacional havien adoptat el programa socialista que era, en tots els seus punts essencials, el de l'actual comunisme alemany; la seua separació de la Internacional es basa únicament en el fet que aquest es va negar a jugar a la revolució a la manera que ells propugnaven. Avui, el Consell dels trenta-tres adopta aquest programa amb la seua interpretació materialista de la història, tot i que la traducció d'aquest programa al francès blanquista deixa prou de desitjar allí on no s'ha reproduït literalment el text del *Manifest*" (Internationales aus dem Volksstaat, I c., p. 44)

²⁹ Vegeu l'article "Com haurien d'acabar els reis" ("Przedswit", núms. 6, 7 i 8, 1885). En allò referent al nivell polític, l'article corre parell amb un interessant poema que va aparèixer ja en el "Przedswit" de l'1 d'octubre de 1883.

³⁰ "El nostre Przedswit" està sempre disposat a ajudar. Un dia ens escriu un fuster per a exposar-nos com, segons la seua opinió, hauran d'organitzar-se els fusters després de la revolució; un altre dia ens escriu un sabater comunicant-nos els seus punts de vista, i un altre dia un manyà. I nosaltres responem a allò en el que no estem d'acord ("Przedswit", nº 2, 1885).